

**GLAVNA SLUŽBA
ZA REVIZIJU JAVNOG SEKTORA REPUBLIKE
SRPSKE**

Republika Srpska
78000 Banja Luka
Vladike Platona bb
Tel: +387(0)51/493-555
Faks: +387(0)51/493-556
e-mail: revizija@gsr-rs.org

Izvještaj revizije učinka

MJERE I AKTIVNOSTI ZA RAVNOPRAVNOST POLOVA INSTITUCIJA REPUBLIKE SRPSKE

Broj: RU 006-22

Banja Luka, decembar 2023. godine

SADRŽAJ

ZAKLJUČAK REVIZIJE	1
LISTA SKRAĆENICA	2
PREDGOVOR	3
REZIME	5
1. UVOD	8
1.1. Pozadina i motivi revizije	8
1.2. Predmet revizije i revizijska pitanja.....	10
1.3. Dizajn i metodološki okvir revizije	10
1.3.1. Obim i ograničenja revizije	10
1.3.2. Izvori revizijskih dokaza.....	11
1.3.3. Metode prikupljanja i analize revizijskih dokaza.....	12
1.3.4. Kriterijumi revizije	12
1.4. Paralelna revizija učinka	13
1.5. Sadržaj i struktura izvještaja	14
2. OPIS PREDMETA REVIZIJE	15
2.1. Karakteristike predmeta revizije.....	15
2.2. Institucionalne uloge, nadležnosti i odgovornosti.....	16
2.3. Pravna regulativa karakteristična za područje i predmet revizije	18
3. NALAZI.....	20
3.1. Sistemske pretpostavke za obezbjeđenje ravnopravnosti polova.....	20
3.1.1. Integrisanost principa i standarda za ravnopravnost polova u strateška dokumenta	20
3.1.2. Usaglašenost pravnog okvira sa standardima za ravnopravnost polova.....	23
3.1.3. Definisane ciljeva, mjera i aktivnosti za ravnopravnost polova	24
3.2. Provođenje mjera i aktivnosti za ravnopravnost polova	26
3.2.1. Zastupljenost žena i muškaraca u javnom i političkom životu	26
3.2.2. Obrazovanje i nauka i ravnopravnost polova.....	28
3.2.3. Ravnopravnost polova u oblasti ruralnog razvoja i žene na selu	31
3.2.4. Ravnopravnost polova u oblasti privrede i preduzetništva	33
3.2.5. Rad i zapošljavanje i ravnopravnost polova.....	36
3.3. Praćenje, evaluacija i izvještavanje o stanju ravnopravnosti polova	38
3.3.1. Praćenje i izvještavanje o realizaciji mjera i aktivnosti za ravnopravnost polova.....	39
3.3.2. Sadržaj i struktura izvještaja o realizovanim mjerama i aktivnostima za ravnopravnost polova	40
4. ZAKLJUČCI.....	42
5. PREPORUKE	44
6. PRILOZI UZ IZVJEŠTAJ	47

ZAKLJUČAK REVIZIJE

"MJERE I AKTIVNOSTI ZA RAVNOPRAVNOST POLOVA INSTITUCIJA REPUBLIKE SRPSKE"

Glavna služba za reviziju javnog sektora Republike Srpske je, na osnovu Zakona o reviziji javnog sektora Republike Srpske, a u skladu sa ISSAI standardima revizije, provela reviziju učinka "Mjere i aktivnosti za ravnopravnost polova institucija Republike Srpske".

Svrha ove revizije učinka je, da se ispita efikasnost i efektivnost mjera i aktivnosti koje se preduzimaju na obezbjeđenju i unaprjeđenju ravnopravnosti polova u političkom, javnom i ekonomskom životu Republike Srpske, te da se na osnovu provedene revizije daju preporuke čijim provođenjem će se omogućiti unaprjeđenje i dugoročno održiva ravnopravnost polova.

Provedena revizija je u organizaciono-institucionalnom pogledu obuhvatila ispitivanje uloga, nadležnosti i odgovornosti: Vlade Republike Srpske, Gender centra Republike Srpske, ministarstava, republičkih uprava, republičkih upravnih organizacija i jedan broj javnih ustanova.

Vremenski period koji je obuhvaćen ovom revizijom je od 2018. do 2022. godine.

Rezultati revizije su prikazani u ovom Izveštaju.

Provedena revizija je pokazala da planirane i provedene mjere i aktivnosti za ravnopravnost polova nisu u potpunosti u funkciji obezbjeđenja i dugoročno održive ravnopravnosti polova. Postoji potreba za redefinisanjem i sistematizovanjem mjera i aktivnosti kako bi se obezbijedila dugoročno održiva ravnopravnost polova u Republici Srpskoj i implementacija Cilja 5. "Postizanje ravnopravnosti polova i osnaživanje svih žena i djevojčica" iz Agende 2030 za održivi razvoj.

Glavna služba za reviziju javnog sektora Republike Srpske, u skladu sa odredbama Zakona o reviziji javnog sektora Republike Srpske, je dostavila Nacrt izvještaja institucijama obuhvaćenim ovom revizijom. Na Nacrt izvještaja primjedbe je dostavilo Ministarstvo privrede i preduzetništva, a koje su djelimično prihvaćene i uključene u Izvještaj revizije učinka.

U skladu sa Zakonom o reviziji javnog sektora Republike Srpske konačan izvještaj se dostavlja svim institucijama kojima se treba uputiti. Izvještaj će biti dostupan javnosti putem internet stranice Glavne službe za reviziju javnog sektora Republike Srpske, www.qsf-rs.org.

Izvještaj sadrži preporuke upućene Vladi Republike Srpske, Gender centru Republike Srpske, ministarstvima, republičkim upravama, republičkim upravnim organizacijama i javnim ustanovama u Republici Srpskoj.

Glavni revizor donio je Odluku da se provede ova revizija učinka. Reviziju je proveo revizorski tim u sastavu Daliborka Milijević, Milena Broćeta i Zoran Pajčin.

Glavni revizor

Jovo Radukić, s.r.

LISTA SKRAĆENICA

RS	Republika Srpska
BiH	Bosna i Hercegovina
NS RS	Narodna skupština Republike Srpske
Vlada RS	Vlada Republike Srpske
GSRJS RS	Glavna služba za reviziju javnog sektora Republike Srpske
Agenda 2030	Agenda 2030 za održivi razvoj
UN Women	Agencija Ujedinjenih nacija za ravnopravnost polova i osnaživanje žena
UN	Ujedinjene nacije
Gender centar RS	Gender centar Republike Srpske - Centar za jednakost i ravnopravnost polova Republike Srpske
Zakon o ravnopravnosti polova	Zakona o ravnopravnosti polova u Bosni i Hercegovini – prečišćeni tekst
GAP BiH	Gender akcioni plan Bosne i Hercegovine
GOP RS	Godišnji operativni plan za ravnopravnost polova u Republici Srpskoj u okviru provođenja Gender akcionog plana Bosne i Hercegovine
Koordinacioni odbor RS	Koordinacioni odbor Republike Srpske za praćenje provođenja Gender akcionog plana Bosne i Hercegovine
MF	Ministarstvo finansija
MPŠV	Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede
MPP	Ministarstvo privrede i preduzetništva
MRBIZ	Ministarstvo rada i boračko invalidske zaštite
MPK	Ministarstvo prosvjete i kulture
MNRVOID	Ministarstvo za naučnotehnoški razvoj, visoko obrazovanje i informaciono društvo
UBL	Univerzitet u Banjoj Luci
UIS	Univerzitet u Istočnom Sarajevu
JU	Javne ustanove
Zavod za statistiku RS	Republički zavod za statistiku Republike Srpske

PREDGOVOR

Prema ISSAI okviru revizije, revizija javnog sektora podrazumijeva tri vrste revizije: reviziju finansijskih izvještaja, reviziju usklađenosti i reviziju učinka.¹

Revizije učinka koje provode vrhovne revizorske institucije su nezavisna, objektivna i pouzdana ispitivanja vlade, vladinih i drugih institucija javnog sektora, odnosno programa, aktivnosti i procesa u nadležnosti vlade i vladinih institucija u pogledu ekonomičnosti, efikasnosti i efektivnosti. Principi ekonomičnosti, efikasnosti i efektivnosti mogu se definisati na sljedeći način:²

- Princip ekonomičnosti podrazumijeva svođenje troškova resursa na najmanju moguću mjeru. Korišteni resursi trebaju biti na raspolaganju pravovremeno, u odgovarajućoj količini i uz odgovarajući kvalitet te po najboljoj cijeni.
- Princip efikasnosti podrazumijeva najbolje moguće iskorišćavanje raspoloživih resursa. Vezan je za odnos korištenih resursa i izlaznih vrijednosti ostvarenih u pogledu količine, kvaliteta i rokova.
- Princip efektivnosti odnosi se na ispunjavanja postavljenih ciljeva i postizanje predviđenih rezultata.

Pored termina revizija učinka, u teoriji i praksi revizije pojavljuju se i drugi termini, kao revizija uspjeha/uspješnosti, revizija ekonomičnosti, efikasnosti i efektivnosti (revizija 3E) i revizija vrijednosti za novac. Pomenuti termini u revizijskoj terminologiji suštinski imaju isto značenje.

U osnovi, revizijom učinka daje se odgovor na sljedeća pitanja:

- da li se rade pravi poslovi;
- da li se poslovi rade na pravi način.

Revizija efektivnosti daje odgovor na pitanje da li se rade pravi poslovi, a revizija ekonomičnosti i efikasnosti da li se poslovi rade na pravi način.

„Основни циљ ревизије учинка је промоција економичности, ефикасности и ефективности. Она такође доприноси одговорности и транспарентности.“ ISSAI 300

Mandat revizije učinka po pravilu je regulisan zakonom koji tretira reviziju javnog sektora. Pravni osnov za provođenje revizije učinka sadržan je u odredbama Zakona o reviziji javnog sektora Republike Srpske. U odredbama Zakona o reviziji javnog sektora Republike Srpske regulisano je da je Glavna služba za reviziju javnog sektora Republike Srpske obavezna da vrši:

- finansijsku reviziju;
- reviziju učinka;
- druge specifične revizije.

¹ ISSAI 100 параграф 22

² ISSAI 300 параграф 11

U dijelu koji se odnosi na reviziju učinka Zakon o reviziji javnog sektora Republike Srpske reguliše sljedeće:

Glavna služba za reviziju, u skladu sa ovim zakonom i standardima revizije za javni sektor, sprovodi reviziju učinka, a na osnovu nadležnosti iz člana 13. ovog zakona.

Revizija učinka je aktivnost Glavne službe za reviziju koja podrazumijeva ispitivanje aktivnosti, programa i projekata u nadležnosti Vlade Republike Srpske i institucija javnog sektora u pogledu ekonomičnosti, efikasnosti i efektivnosti.

Rezultate revizije učinka Glavna služba za reviziju prezentuje posredstvom konačnog izvještaja o sprovedenoj reviziji učinka.

Vlada i revidirane institucije obavezni su da u roku od 60 dana od dana prijema konačnog izvještaja o sprovedenoj reviziji učinka sačine Akcioni plan za sprovođenje preporuka revizije učinka i da ga dostave Glavnoj službi za reviziju i nadležnom skupštinskom odboru radi praćenja sprovođenja datih preporuka.“

Odredbe zakona koje se odnose na planiranje i pristup reviziji, implementaciju revizije, ovlašćenja za prikupljanje podataka i informacija i izvještavanje o reviziji, primjenjuju se kako na finansijsku reviziju tako i na reviziju učinka.

Institucije javnog sektora (Vlada Republike Srpske, ministarstva, vladine agencije, jedinice lokalne samouprave, javna preduzeća, javne ustanove i drugi) u izvršavanju osnovnih funkcija utvrđenih zakonima i drugim propisima angažuju raspoložive resurse (personalne, materijalne, finansijske i druge).

Institucije javnog sektora koje izvršavaju povjerene im funkcije imaju javnu odgovornost za svoj rad prema Narodnoj skupštini Republike Srpske i javnosti uopšte. Javna odgovornost podrazumijeva da Narodna skupština Republike Srpske i javnost imaju pravo i potrebu da budu informisani o radu institucija javnog sektora. Narodna skupština Republike Srpske, poreski obveznici i javnost ispoljavaju interesovanje da li su resursi koje su institucije javnog sektora angažovale obavljajući osnovne funkcije, uključujući i budžetska sredstva, korišteni uz uvažavanje principa ekonomičnosti, efikasnosti i efektivnosti. Na ovaj zahtjev Narodne skupštine Republike Srpske i javnosti odgovor ne može u potpunosti dati finansijska revizija, te je u cilju ispunjavanja zahtjeva Narodne skupštine Republike Srpske i javnosti, potrebna revizija učinka. Ova revizija će nezavisno i profesionalno utvrditi da li se institucije javnog sektora prilikom izvršavanja osnovnih funkcija pridržavaju principa ekonomičnosti, efikasnosti i efektivnosti.

Izvještaji revizije učinka, kao osnovni proizvod revizijskog procesa, su dobra osnova za promjene u organizaciji, načinu funkcionisanja i upravljanju resursima, zatim kvalitetnijim i korisnički orjentisanim uslugama, kao i za podizanje javne odgovornosti na viši nivo. Izvještaji revizije učinka su i u funkciji promovisanja dobrog upravljanja i javnosti rada institucija javnog sektora.

Upravljanje javnim sektorom podrazumijeva i unaprjeđenje efikasnosti i efektivnosti rada javnih institucija. Reviziju učinka treba posmatrati kao institucionalni instrument upravljanja javnim sektorom. U uslovima kada raspolažemo oskudnim resursima i kada je evidentan jaz između raspoloživih resursa i potreba, a posebno u uslovima reformi u mnogim segmentima i strukturama javnog sektora, revizija učinka posebno dobija na značaju.

REZIME

Glavna služba za reviziju javnog sektora Republike Srpske je, na osnovu Zakona o reviziji javnog sektora Republike Srpske, a u skladu sa ISSAI standardima revizije, provela reviziju učinka "Mjere i aktivnosti za ravnopravnost polova institucija Republike Srpske".

Svrha ove revizije učinka je da se ispita efikasnost i efektivnost mjera i aktivnosti koje se preduzimaju na obezbjeđenju i unaprjeđenju ravnopravnosti polova u političkom, javnom i ekonomskom životu Republike Srpske, te da se na osnovu provedene revizije daju preporuke čijim provođenjem će se omogućiti unaprjeđenje i dugoročno održiva ravnopravnost polova.

Nalazi, zasnovani na relevantnim, pouzdanim i dovoljnim revizijskim dokazima, pokazuju da:

- Jedinstveni strateški i pravni okvir za ravnopravnost polova u Republici Srpskoj nije obezbijeđen, ali su nadležne institucije u oko 2/3 strateških dokumenata integrisale ili djelimično integrisale principe i standarde za ravnopravnost polova. U većini srednjoročnih planskih dokumenata nisu integrisani principi i standardi za ravnopravnost polova;
- Rodno odgovorno budžetiranje je važan segment uvođenja principa ravnopravnosti polova u budžetski sistem i u toku je njegovo uspostavljanje u Republici Srpskoj;
- U posmatranom periodu predlagači su oko 25% strateških dokumenata, zakona i drugih akata, koji su razmatrani na sjednicama Vlade Republike Srpske, dostavili Gender centru Republike Srpske na mišljenje o usaglašenosti. Strateška dokumenta, zakoni i druga akta koja su dostavljena Gender centru Republike Srpske na mišljenje, su većinom usaglašena;
- Rodno osjetljivi ciljevi, mjere i aktivnosti za ravnopravnost polova u prioritetnim oblastima su planirani u različitim strateškim i planskim dokumentima nadležnih institucija i nisu u potpunosti međusobno usaglašeni;
- Postojeće evidencije, baze i registri podataka u obuhvaćenim prioritetnim oblastima ne sadrže potpune i pouzdane podatke razvrstane po polu, kao bitan kriterijum ostvarivanja ravnopravnosti polova i kvalitetne informacije za donosiocce odluka. Institucije koje imaju podatke razvrstane po polu iste ne ažuriraju kontinuirano;
- Određene mjere i aktivnosti za ravnopravnost polova u prioritetnim oblastima se provode u kontinuitetu duži niz godina, iako postoji potreba za redefinisanjem i sistematizovanjem istih u cilju obezbjeđenja dugoročno održive ravnopravnosti polova u Republici Srpskoj;
- Od 147 mjera i aktivnosti za ravnopravnost polova do kraja 2022. godine realizovano je u potpunosti 45%, djelimično je realizovano 26%, u toku provođenja je 24% i 5% nije realizovano;
- Nepostojanje adekvatnih evidencija, baza i registara podataka sa statistički razvrstanim podacima po polu predstavlja ograničenje za praćenje i analizu rezultata i efekata koji se postižu mjerama i aktivnostima za ravnopravnost polova, ali i za praćenje implementacije Cilja 5. "Postizanje ravnopravnosti polova i osnaživanje svih žena i djevojčica";
- Nadležne institucije u prioritetnim oblastima uglavnom nisu uspostavile jasne indikatore za praćenje rezultata mjera i aktivnosti za ravnopravnost polova, a u svrhu ocjene postizanja rodno osjetljivih ciljeva. Indikatori za praćenje rezultata mjera i aktivnosti za ravnopravnost polova su najčešće definisani opisno, bez navođenja polazne i ciljne vrijednosti;
- Izvještavanje u prioritetnim oblastima sa uporednim pokazateljima i stepenu realizacije mjera i aktivnosti za ravnopravnost polova nije bilo blagovremeno i kontinuirano. Izvještaji uglavnom nisu sadržavali podatke i pokazatelje o

uspješnosti provedenih mjera i aktivnosti za ravnopravnost polova i njihovom uticaju na obezbjeđenje dugoročno održive ravnopravnosti polova.

Na osnovu nalaza revizije učinka utvrđeni su zaključci.

Osnovni zaključak ove revizije je da planirane i provedene mjere i aktivnosti za ravnopravnost polova nisu u potpunosti u funkciji obezbjeđenja i dugoročno održive ravnopravnosti polova. Postoji potreba za redefinisanjem i sistematizovanjem mjera i aktivnosti kako bi se obezbijedila dugoročno održiva ravnopravnost polova u Republici Srpskoj i implementacija Cilja 5. "Postizanje ravnopravnosti polova i osnaživanje svih žena i djevojčica".

U skladu sa osnovnim zaključkom utvrđeni su i pojedinačni zaključci:

- Sistemske pretpostavke za obezbjeđenje ravnopravne zastupljenosti žena i muškaraca u političkom, javnom i ekonomskom životu su dijelom obezbijedene;
- Postojeće evidencije, baze i registri podataka, rodne analize i rodne procjene uticaja ne obezbjeđuju najbolju osnovu za kreiranje rodno osjetljivih ciljeva, programa, mjera i aktivnosti za ravnopravnost polova i indikatora za praćenje i ocjenu rezultata;
- Rezultati provedenih mjera i aktivnosti za ravnopravnost polova pokazuju blago povećanje učešća žena u političkom, javnom i ekonomskom životu Republike Srpske;
- Praćenje, analiza i izvještavanje o rezultatima i efektima realizovanih mjera i aktivnosti za ravnopravnost polova u potpunosti ne omogućavaju ocjenu obezbjeđenja i unaprjeđenja ravnopravnosti polova.

Na osnovu prezentovanih nalaza i iznesenih zaključaka zasnovanih na relevantnim, pouzdanim i dovoljnim revizijskim dokazima, kreirane su preporuke revizije.

Preporuke se upućuju Vladi Republike Srpske, Gender centru Republike Srpske, ministarstvima, republičkim upravama, republičkim upravnim organizacijama i javnim ustanovama u Republici Srpskoj.

Provođenjem ovih preporuka moguće je unaprijediti strateški, pravni i institucionalni okvir, kao i proces planiranja, provođenja, praćenja, analize i izvještavanja o postignutim rezultatima i efektima mjera i aktivnosti za ravnopravnost polova radi postizanja rodno osjetljivih ciljeva, dugoročno održive ravnopravnosti polova u Republici Srpskoj i implementacije Cilja 5. "Postizanje ravnopravnosti polova i osnaživanje svih žena i djevojčica".

Preporuke za Vladu Republike Srpske, Gender centar Republike Srpske i ministarstva su sljedeće:

- Potrebno je da Gender centar Republike Srpske predloži Vladi Republike Srpske strateška opredjeljenja, ciljeve i prioritete u formi strateškog dokumenta i zakonski akt za ravnopravnost polova, čija primjena će biti u funkciji obezbjeđenja i dugoročno održive ravnopravnosti polova u Republici Srpskoj;
- Potrebno je u potpunosti integrisati principe i standarde za ravnopravnost polova u zakonska akta, strateška i druga dokumenta.

Preporuke za institucije Republike Srpske obuhvaćene revizijom (Gender centar Republike Srpske, ministarstva, republičke uprave, republičke upravne organizacije i javne ustanove)

Gender centar Republike Srpske, ministarstva, republičke uprave, republičke upravne organizacije i javne ustanove, u cilju obezbjeđenja, unaprjeđenja i dugoročno održive ravnopravnosti polova u Republici Srpskoj i implementacije Cilja 5. "Postizanje ravnopravnosti polova i osnaživanje svih žena i djevojčica", potrebno je da:

- U skladu sa svojim nadležnostima integrišu principe i standarde za ravnopravnost polova u srednjoročna planska dokumenta, budžete ili finansijske planove;
- Uspostave jedinstven i funkcionalan sistem za prikupljanje i evidentiranje podataka razvrstanih po polu, te izradu rodni analiza i rodni procjena uticaja;
- Mjere i aktivnosti za ravnopravnost polova planirati i realizovati na način da budu u funkciji obezbjeđenja i unaprjeđenja ravnopravnosti polova u Republici Srpskoj;
- Unaprijede postupak praćenja i analize stanja ravnopravnosti polova i izvještavanja o postignutim rezultatima na obezbjeđenju i unaprjeđenju ravnopravnosti polova u Republici Srpskoj.

1. UVOD

1.1. Pozadina i motivi revizije

Svako bi trebao biti siguran u svom domu, u bliskim odnosima, na radnom mjestu, u javnim prostorima i na internetu. Žene i muškarci, djevojčice i dječaci, u svoj svojoj različitosti, trebali bi moći slobodno izražavati svoje ideje i osjećaje, te se obrazovati i profesionalno razvijati prema svom izboru, bez ograničenja stereotipnih rodni normi.³

Ravnopravnost polova (*eng. gender equality*) predstavlja jedan od osnovnih principa ljudskih prava i osnovnih sloboda, što podrazumijeva jednaka prava, tretman, mogućnosti i rezultate u smislu prava i sloboda žena i muškaraca.⁴ Ravnopravnost polova podrazumijeva ravnopravno učešće žena i muškaraca u svim oblastima, a naročito u obrazovanju, ekonomiji, zapošljavanju i radu, socijalnoj i zdravstvenoj zaštiti, sportu, kulturi, javnom životu i medijima, bez obzira na bračno i porodično stanje.⁵

U septembru 2015. godine Bosna i Hercegovina (u daljem tekstu: BiH) se obavezala, skupa sa 192 države članice Ujedinjenih nacija (u daljem tekstu: UN), da će provoditi Agendu 2030 za održivi razvoj (u daljem tekstu: Agenda 2030), koja se sastoji od 17 ciljeva održivog razvoja i 169 podciljeva.⁶ Jedan od 17 ciljeva koji čine Agendu 2030 je Cilj 5. "Postizanje ravnopravnosti polova i osnaživanje svih žena i djevojčica". Podciljevima iz Cilja 5. obuhvaćeno je okončanje diskriminacije žena i djevojčica, eliminisanje svih oblika nasilja nad ženama i djevojčicama, te obezbjeđivanje pune i efektivne participacije žena i jednakih mogućnosti za vodeće uloge na svim nivoima javnog života. Ovi podciljevi odražavaju preuzete obaveze iz međunarodnih dokumenata relevantnih za ravnopravnost polova.

Prilikom izrade Gender akcionog plana Bosne i Hercegovine za period 2018-2022. godina (u daljem tekstu: GAP BiH)⁷ i Godišnjeg operativnog plana za ravnopravnost polova u Republici Srpskoj (u daljem tekstu: GOP RS) za 2020. i 2021. godinu uvažene su obaveze iz međunarodnih dokumenata relevantnih za ravnopravnost polova, i to: Konvencija UN o ukidanju svih oblika diskriminacije žena (CEDAW), 1979. godina⁸; Pekinška deklaracija i Platforma za akciju, usvojena u septembru 1995. godine od učesnica Četvrtе svjetske konferencije o ženama u Pekingu; Preporuka CM/Rec (2007)17 Komiteta ministara Savjeta Evrope "Standardi i mehanizmi za ravnopravnost polova", usvojena 21. novembar 2007. godine.

Za ravnopravnost polova značajna je i Konvencija Savjeta Evrope o sprječavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici - Istanbulska konvencija (IC) koju je BiH ratifikovala 2013. godine. BiH je ratifikovala i druge međunarodne dokumente u oblasti

³ Strategija za rodnu ravnopravnost 2020-2025. godina, Evropska unija, Brisel, 2020. godine, str. 3

⁴ Priručnik za uključivanje principa ravnopravnosti polova u zakone i politike, UN Women, UNDP, 2020. godina, str. 7

⁵ Zakon o ravnopravnosti polova u Bosni i Hercegovini-prečišćeni tekst "Službeni glasnik Bosne i Hercegovine", broj 32/10

⁶ Okvir za realizaciju ciljeva održivog razvoja u Bosni i Hercegovini

⁷ Gender akcioni plan Bosne i Hercegovine za period 2018-2022. godina je programski dokument za unaprjeđivanje ravnopravnosti polova koji je usvojio Savjet ministara Bosne i Hercegovine na osnovu Zakona o ravnopravnosti polova u Bosni i Hercegovini. To je okvirni dokument kojim se daju smjernice za izradu operativnih planova institucija na svim nivoima organizacije vlasti u Bosni i Hercegovini i koji sadrži strateške ciljeve u okviru kojih se definišu prioritetne oblasti djelovanja, odnosno programi i mjere potrebni za ostvarivanje ciljeva.

⁸ Bivša SFRJ je potpisala 1980. godine i ratifikovala 1982. godine Konvenciju UN o ukidanju svih oblika diskriminacije žena (CEDAW) iz 1979. godine, a Bosna i Hercegovina ju je preuzela Notifikacijom o sukcesiji 1993. godine i potpisala Fakultativni protokol 2000, a ratifikovala ga 2002. godine (Rodna ravnopravnost, teorija, pravo, politike, Sarajevo, 2019. godina)

ljudskih prava koji su bitni za ravnopravnost polova, kojima se utvrđuju prava, slobode i zabranjuje diskriminacija po osnovu pola.⁹ Pored ratifikovanih međunarodnih dokumenata važni su i drugi međunarodni dokumenti (deklaracije, rezolucije, preporuke) za ravnopravnost polova iako nisu pravno obavezujući.

U cilju provođenja načela jednakosti i ravnopravnosti polova i implementaciju odgovarajućih međunarodnih konvencija i ugovora za potrebe Vlade Republike Srpske (u daljem tekstu: Vlada RS), stručnih tijela Vlade RS, predsjednika Vlade RS, ministarstava i drugih republičkih institucija i ustanova, Vlada RS je u decembru 2001. godine osnovala Centar za jednakost i ravnopravnost polova Republike Srpske pod nazivom "Gender centar Republike Srpske" (u daljem tekstu: Gender centar RS).¹⁰

U Republici Srpskoj (u daljem tekstu: RS) je prema Popisu stanovništva, domaćinstava i stanova, provedenom u 2013. godini živjelo 1.170.342 lica, od toga žena 598.530 i muškaraca 571.812.¹¹ Prema procjeni Republičkog zavoda za statistiku Republike Srpske (u daljem tekstu: Zavod za statistiku RS) u 2022. godini je živjelo 1.120.236 lica, od toga žena 568.860 i muškaraca 551.376.¹²

Procjene stanovništva u RS prema polu u 2022. godini

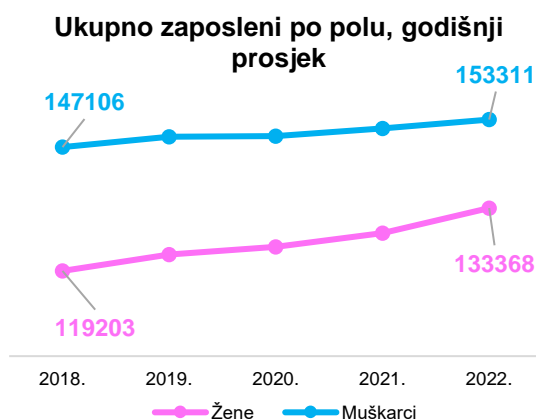
51% žene

49% muškarci

U periodu obuhvaćenom ovom revizijom učešće žena u ukupnom broju zaposlenih se povećalo za dva postotna poena, što je prikazano na sljedećem grafikonu.

Grafikon 1. Ukupno zaposleni po polu, godišnji prosjek, za period 2018-2022. godina

U posmatranom periodu učešće žena u ukupno zaposlenom stanovništvu se povećalo sa 45% na 47%. Učešće zaposlenih žena u 2018. godini je bilo manje u odnosu na zaposlene muškarce za 10 postotnih poena, a u 2022. godini ta razlika je šest postotnih poena.

Izvor podataka: *Plate, zaposlenost i nezaposlenost, 2018-2023. godina*, Zavod za statistiku RS; *Ilustracija: GSRJS RS;*

Generalna skupština UN naglasila je ulogu koju Vrhovne revizijske institucije i INTOSAI mogu imati u postizanju ciljeva održivog razvoja. UN očekuju da će Agenda 2030 imati značajan uticaj na rad Vrhovnih revizijskih institucija. INTOSAI ima nekoliko smjernica za podršku Vrhovnim revizijskim institucijama u revizorskom radu. Razvojna inicijativa INTOSAI (IDI)¹³ promoviše ravnopravnost polova na međunarodnom nivou kroz

⁹ Prilog broj 1 – Lista referenci – popis akata

¹⁰ Odluka o osnivanju, "Službeni glasnik Republike Srpske", broj 31/02, 63/05, 33/09

¹¹ https://www.rzs.rs.ba/static/uploads/bilteni/popis/gradovi_opstine_naseljena_mjesta/Rezultati_Popisa_2013_Gradovi_Opstine_Naseljena_Mjesta_WEB.pdf

¹² Statistika stanovništva, 2018-2022. godina, Procjene stanovništva, Republički zavod za statistiku Republike Srpske

¹³ INTOSAI Development Initiative, Supporting effective, accountable and inclusive Supreme Audit Institutions

objavljivanje svoje rodne politike: Ravnopravnost polova i osnaživanje žena kroz aktivnosti i revizije Vrhovnih revizijskih institucija.¹⁴

1.2. Predmet revizije i revizijska pitanja

Predmet ove revizije učinka, odnosno revizijski problem kojim se bavila ova revizija učinka su mjere i aktivnosti koje institucije RS preduzimaju radi obezbjeđenja i unaprjeđenja ravnopravnosti polova.

Osnovni cilj revizije je da se ispita efikasnost i efektivnost mjera i aktivnosti koje se preduzimaju na obezbjeđenju i unaprjeđenju ravnopravnosti polova u političkom, javnom i ekonomskom životu RS, te da se na osnovu provedene revizije daju preporuke čijim provođenjem će se omogućiti unaprjeđenje i dugoročno održiva ravnopravnost polova. Posebni ciljevi revizije su iskazani kroz revizijska pitanja.

Pristup u ovoj reviziji predstavlja kombinaciju pristupa orijentisanog na rezultate i sistemskog pristupa. Pristup orijentisan na rezultate je usmjeren na ispitivanje ostvarenih rezultata u oblasti ravnopravnosti polova koji su postignuti angažovanjem resursa i provođenjem mjera i aktivnosti Vlade RS i njenih institucija. Sistemski pristup je usmjeren na ispitivanje da li su obezbijedene osnovne sistemske pretpostavke za ravnopravnost polova i kako institucije kao dijelovi sistema ostvaruju svoje uloge i nadležnosti u pogledu ravnopravnosti polova.

Osnovno revizijsko pitanje u ovoj reviziji učinka je:

Da li su mjere i aktivnosti institucija RS u funkciji obezbjeđenja i unaprjeđenja ravnopravnosti polova?

Da bi se dobio odgovor na osnovno revizijsko pitanje, pitanja na koja se traži odgovor u ovoj reviziji učinka su:

1. Da li su uspostavljene sistemske pretpostavke za ravnopravnu zastupljenost žena i muškaraca u političkom, javnom i ekonomskom životu?
2. Da li se provođenjem mjera i aktivnosti za ravnopravnost polova ostvaruju i postižu planirani rezultati?
3. Da li je proces praćenja, evaluacije i izvještavanja o mjerama i aktivnostima u funkciji dugoročno održive ravnopravnosti polova?

1.3. Dizajn i metodološki okvir revizije

1.3.1. Obim i ograničenja revizije

Revizija je u institucionalno-organizacionom pogledu obuhvatila detaljno ispitivanje uloga, nadležnosti i odgovornosti Vlade RS i njenih institucija u pogledu obezbjeđenja i unaprjeđenja ravnopravnosti polova. Revizijom je u pogledu prikupljanja osnovnih podataka i informacija o ravnopravnosti polova obuhvaćeno 44 institucije, i to ministarstva, republičke uprave, republičke upravne organizacije, Gender centar RS i javne ustanove u RS.¹⁵ Podaci i informacije su prikupljeni i iz baza podataka relevantnih za ovu oblast od ministarstava, Agencije za državnu upravu i Republičkog zavoda za statistiku Republike Srpske.

Revizija je obuhvatila određene mjere i aktivnosti institucija RS u definisanju, provođenju, praćenju, nadzoru i izvještavanju o efektima mjera i aktivnosti u funkciji obezbjeđenja i

¹⁴ <https://www.idi.no/cross-cutting-priorities/inclusiveness-and-Gender>

¹⁵ Prilog broj 2 – Institucije Republike Srpske od kojih su prikupljeni podaci i informacije i uži uzorak obuhvaćenih institucija

unaprjeđenja ravnopravnosti polova. Prilikom odabira institucija u kojima su vršena detaljnija ispitivanja revizije, imali smo u vidu nadležnost institucija za uspostavljanje ravnopravnosti polova, kao i institucije koje su bile nadležne za implementaciju programa u okviru prioritetnih oblasti definisanih Godišnjim operativnim planom za ravnopravnost polova RS i strateškim dokumentima Vlade RS i njenih institucija.

Detaljnija ispitivanja u pogledu obezbjeđenja ravnopravnosti polova i provođenja mjera i aktivnosti za ravnopravnost polova revizija je provela u Gender centru RS kao instituciji koja je podrška uvođenju ravnopravnosti polova u RS. Pored Gender centra RS revizijom su obuhvaćene sljedeće institucije: Ministarstvo finansija, Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede, Ministarstvo privrede i preduzetništva, Ministarstvo rada i boračko-invalidske zaštite, Ministarstvo prosvjete i kulture, Ministarstvo naučnotehnološkog razvoja, visokog obrazovanja i informacionog društva, Agencija za državnu upravu Republike Srpske, Agencija za agrarna plaćanja, JU "Zavod za zapošljavanje Republike Srpske", Univerzitet u Banjoj Luci i Univerzitet u Istočnom Sarajevu. Navedene institucije su nosioci planiranja i implementacije mjera i aktivnosti za ravnopravnost polova iz odabranih prioritetnih oblasti definisanih GOP RS i strateškim dokumentima i javnim politikama.

Ovom revizijom je obuhvaćen vremenski period od pet godina i to period 2018-2022. godina. Za određena pitanja u pogledu praćenja statističkih podataka prikazanih po polu obuhvaćen je i duži vremenski period.

Iako su revizijom obrađeni i statistički podaci o strukturi prema polu u zakonodavnoj i izvršnoj vlasti u lokalnim zajednicama, revizijom nisu obuhvaćene mjere i aktivnosti za ravnopravnost polova koje planiraju i implementiraju opštine i gradovi.

Ovako utvrđen obim revizije je omogućio realno razumijevanje revizijskog problema, formiranje nalaza i zaključaka revizije i kreiranje preporuka.

1.3.2. Izvori revizijskih dokaza

Da bi se dobili odgovori na postavljena revizijska pitanja, potrebni podaci, informacije i dokumenti su prikupljeni u Gender centru RS, ministarstvima, republičkim upravama, republičkim upravnim organizacijama i određenom broju javnih ustanova u RS.

Izvori potrebnih podataka i informacija bili su:

- Međunarodna dokumenata koje je BiH preuzela ratifikacijom (konvencije, ugovori, deklaracije, protokoli) iz oblasti ravnopravnosti polova;
- Zakonski i podzakonski propisi koji su relevantni za ravnopravnost polova;
- Interna akta, pravila i procedure institucija RS;
- Strateška i druga razvojna dokumenta i akcioni planovi institucija RS;
- Godišnji operativni planovi za ravnopravnost polova u RS;
- Programi mjera radi postizanja ravnopravnosti polova institucija RS;
- Rodne analize i analize stanja ravnopravnosti polova u različitim oblastima;
- Izvještaji i informacije o realizaciji strateških, razvojnih, planskih, programskih akata i godišnjih planova;
- Postojeće evidencije, baze podataka i registri u različitim oblastima koji sadrže podatke o polnoj strukturi;
- Dostupne strategije, propisi, prakse, revizijski izvještaji i druga relevantna dokumenata iz oblasti ravnopravnosti polova zemalja iz okruženja.

Tokom provođenja revizije su korišteni dostupni podaci i informacije, dokumenta drugih nadležnih institucija i ustanova koje imaju određene uloge, nadležnosti i odgovornosti u oblasti ravnopravnosti polova, kao i radno-konsultativni sastanci. Izvori podataka i informacija su bile i dostupne studije, publikacije, izvještaji, analize i informacije međunarodnih i organizacija civilnog društva koje se odnose na ravnopravnost polova.

1.3.3. Metode prikupljanja i analize revizijskih dokaza

Potrebni podaci i informacije iz navedenih izvora su pribavljani na sljedeće načine:

- Pregled dokumentacije;
- Upitnika;
- Intervjua sa predstavnicima nadležnih institucija;
- Pregledom registara, baza podataka, evidencija o podacima prikazanim po polu u nadležnim institucijama;
- Radno-konsultativnih sastanaka sa predstavnicima drugih institucija i ustanova značajnim za ravnopravnost polova u RS i pregledom raspoložive dokumentacije i podataka;
- Studijama slučaja;
- Pregledom zvaničnih internet stranica institucija RS;
- Pregledom zvaničnih internet stranica institucija zemalja iz okruženja.

Značajni podaci i informacije kvantitativnog i kvalitativnog karaktera dobijeni su putem održavanja 16 sastanaka sa oko 60 predstavnika ministarstava, republičkih uprava i javnih ustanova. Tokom prikupljanja podataka za potrebe provođenja ove revizije učinka, obavljeno je preko 150 razgovora sa predstavnicima institucija obuhvaćenih revizijom. Radno-konsultativni sastanci tokom provođenja predstudijskog ispitivanja su održani sa predstavnicima JU "Agencije za mirno rješavanje radnih sporova" i sa predstavnicima organizacija civilnog društva od kojih su dobijene određene informacije o ravnopravnosti žena i muškaraca u domenu njihovog djelovanja.

Analiza i vrednovanje podataka i informacija izvršeno je primjenom sljedećih metoda:

- Kvalitativna i kvantitativna analiza dokumentacije;
- Analiza strategija, politika, planova i programa koji se odnose na ravnopravnost polova u RS;
- Analiza zakonskih i podzakonskih propisa;
- Sistematizacija mjera i aktivnosti za ravnopravnost polova u RS;
- Metode komparativne analize;
- Metode statističke analize;
- Analiza sadržaja upitnika;
- Analiza sadržaja intervjuja;
- Analiza studije slučaja;
- Druge metode primjenjene vrsti prikupljenih podataka i informacija.

1.3.4. Kriterijumi revizije

Kriterijumi revizije formirani su u skladu sa vrstom, prirodom i karakterom revizijskog problema koji je predmet revizije. Osnovni kriterijumi proizilaze iz zakona, strategija, javnih politika, programa mjera i aktivnosti za ravnopravnost polova i drugih relevantnih

dokumenata, kao i međunarodnih dokumenata preuzetih ratifikacijom iz oblasti ravnopravnosti polova.

Na osnovu navedenog su korišteni sljedeći kriterijumi revizije:

- Integrisani principi i standardi za ravnopravnost polova u strateškim dokumentima i javnim politikama institucija RS;
- Obezbjedeći uslovi za rodno odgovorno budžetiranje kao važan segment uvođenja principa ravnopravnosti polova u budžetski proces;
- Uvedene odredbe o ravnopravnosti polova i usaglašena pravna regulativa sa Zakonom o ravnopravnosti polova i standardnima iz ratifikovanih međunarodnih dokumenata za ravnopravnost polova;
- Jasno definisani rodno osjetljivi ciljevi, doneseni programi i definisane posebne mjere i aktivnosti za obezbjeđenje ravnopravnosti polova;
- Postojanje podataka i indikatora prikazanih po polu kao osnove za kreiranje ciljeva, programa, mjera i aktivnosti i obezbjeđenosti pouzdanih podataka o stvarnim efektima programa, mjera i aktivnosti za ravnopravnost polova;
- Ravnopravna zastupljenost polova postoji u slučaju kada je jedan od polova zastupljen najmanje 40% u tijelima na svim nivoima organizacije vlasti radi obezbjeđenja i promovisanja ravnopravne zastupljenosti polova u upravljanju, procesu odlučivanja i predstavljanju;
- Provedene mjere i aktivnosti za ravnopravnost polova su dale planirane rezultate;
- Proces praćenja, evaluacije i izvještavanja o rezultatima i efektima mjera i aktivnosti zasnovan je na jasno definisanim pokazateljima i u funkciji je unaprjeđenja i dugoročno održive ravnopravnosti polova;
- Dobre prakse utvrđene tokom provođenja revizije.

Utvrđivanjem i primjenom navedenog obima revizije, izvora i načina prikupljanja potrebnih podataka i informacija i njihovom analizom obezbijedeći su dovoljni, relevantni i pouzdani revizijski dokazi, te korištenjem definisanih kriterijuma formirani nalazi i zaključci revizije.

1.4. Paralelna revizija učinka

Ova revizija učinka je realizovana kao paralelna revizija učinka¹⁶ između vrhovnih revizorskih institucija, i to: Glavne službe za reviziju javnog sektora Republike Srpske, Kancelarije za reviziju institucija Bosne i Hercegovine, Kancelarije za reviziju institucija u Federaciji Bosne i Hercegovine, Državne revizorske institucije Srbije i Državne revizorske institucije Crne Gore.

Vrhovne revizorske institucije su potpisale Sporazum o provođenju paralelne revizije učinka u okviru Cilja 5. održivog razvoja. Ova paralelna revizija učinka je podržana od strane Međunarodne organizacije UN Women.

Planiranje i provođenje revizije je izvršeno u skladu sa vlastitim zakonodavstvima, mjerodavnim smjernicama Međunarodne organizacije vrhovnih institucija za reviziju (INTOSAI) i Sporazumom o provođenju paralelne revizije učinka. Paralelna revizija učinka obezbjeđuje dodatne koristi za vrhovne revizorske institucije i institucije nadležne i odgovorne za implementaciju Cilja 5. održivog razvoja. Paralelna revizija učinka

¹⁶ Paralelna revizija podrazumijeva reviziju koju, na osnovu zaključenog sporazuma, provode dvije ili više vrhovnih revizorskih institucija u isto vrijeme, na istu ili sličnu temu, po istoj ili sličnoj metodologiji, uz kontinuiranu komunikaciju i koordinaciju tokom provođenja revizije. Svaka vrhovna revizorska institucija objavljuje svoj izvještaj (INTOSAI GUID 9000).

omogućava bolje razumijevanje tematike revizije, obezbjeđuje efikasniji i efektivniji proces revizije, kvalitetniji revizorski izvještaj i pruža kvalitativno novu dodatnu vrijednost za unaprjeđenje i dugoročno održivu ravnopravnost polova.

1.5. Sadržaj i struktura izvještaja

Ovaj Izvještaja revizije učinka sadrži sljedeća poglavlja, u kojima su predstavljeni:

- 1 **Uvod** – osnovni motivi zbog kojih se GSRJS RS opredijelila da provede reviziju učinka koja se odnosi na oblast ravnopravnosti polova i Cilj 5. održivog razvoja. U ovom poglavlju predstavljen je dizajn revizije kroz revizijska pitanja, kriterijume revizije, obim i ograničenja revizije i izvore i metode prikupljanja i analize podataka.
- 2 **Opis predmeta revizije** – karakteristike predmeta revizije, institucionalne uloge, nadležnosti i odgovornosti i regulativa karakteristična za oblast ravnopravnosti polova.
- 3 **Nalazi** – nalazi koji daju odgovore na postavljeno osnovno i ostala revizijska pitanja. Nalazi revizije podijeljeni su u nekoliko poglavlja, u skladu sa revizijskim pitanjima.
- 4 **Zaključci** – zaključci na osnovu nalaza koji su podržani revizijskim dokazima.
- 5 **Preporuke** – date su preporuke čija implementacija može da doprinese unaprjeđenju i dugoročno održivoj ravnopravnosti polova.

Na kraju ovog Izvještaja revizije učinka su dati prilozi koji detaljnije prikazuju i objašnjavaju pojedine nalaze u Izvještaju.

2. OPIS PREDMETA REVIZIJE

2.1. Karakteristike predmeta revizije

Prihvatanje principa ravnopravnosti polova podrazumijeva ne samo ukidanje svih oblika diskriminacije na osnovu pola, već i ispunjavanje brojnih drugih zahtjeva koji se moraju posmatrati kao kvalitativni pokazatelji za postizanje ravnopravnosti polova. Održivo uvođenje principa ravnopravnosti polova dugoročna je aktivnost koja podrazumijeva primjenu strateškog i planskog pristupa. Postizanje ravnopravnosti polova zahtijeva usvajanje politika koje će garantovati provođenje zakonskih odredbi u posebnim područjima javnog, političkog, društvenog, ekonomskog i kulturnog života. Ostvarivanje ciljeva ravnopravnosti polova bi se trebalo redovno pratiti i procijenjivati što uključuje kvantitativne i kvalitativne pokazatelje za mjerenje napretka u postizanju zahtijevanih standarda u javnom i privatnom životu.¹⁷

Obezbjedeње i unaprjeđivanje ravnopravnosti polova je jedan od ključnih preduslova za poštovanje ljudskih prava, postizanje socijalnog mira, ekonomskog prosperiteta i održivog razvoja. Ravnopravnost polova podrazumijeva jednake mogućnosti, tretman i položaj za žene i muškarce u svim sferama društvenog i privatnog života, kao i to da se ponašanja, potencijali i potrebe žena i muškaraca ravnopravno vrednuju u društvu. Osnaživanje žena i promovisanje ravnopravnosti polova je od suštinskog značaja za brže postizanje održivog razvoja. Ukidanje svih oblika diskriminacije žena i djevojčica, ne samo da je osnovno ljudsko pravo, nego ima višestruki efekat na druga područja razvoja.

Da bi se u jednom društvu realizovao Cilj 5, postigla ravnopravnost polova i osnažile žene i djevojčice, ključno je ono što je povezano sa podciljevima 5.5 "Osigurati potpuno i efektivno učešće žena i jednake mogućnosti za rukovođenje na svim nivoima donošenja odluka u političkom, ekonomskom i javnom životu" i 5.c "Usvojiti i osnažiti dobre politike i primjenljivo zakonodavstvo za promovisanje ravnopravnosti polova i osnaživanja svih žena i djevojčica na svim nivoima". Za podcilj 5.5 su definisani sljedeći indikatori, i to: 5.5.1 Učešće žena među poslanicima/odbornicima u (a) nacionalnim parlamentima i b) lokalnim samoupravama; i 5.5.2 Učešće žena na rukovodećim položajima. Za podcilj 5.c je definisan indikator 5.c.1 Učešće zemalja koje posjeduju sisteme za praćenje i raspoređivanje javnih rashoda za ravnopravnost polova i osnaživanje žena.¹⁸

Slika 1. Ciljevi održivog razvoja

Ključno za ravnopravnost polova je da su žene i muškarci jednako prisutni u političkom, javnom i ekonomskom životu. Važna je ravnopravnost žena i muškaraca na nivoima i pozicijama na kojima se donose javne politike, zakoni i odluke čija primjena će u praksi omogućiti ravnopravnost polova. Ravnopravnost žena i muškaraca nije važna samo u politici i procesu kreiranja i donošenja propisa i javnih politika, već i u procesu njihove implementacije. Efektivne javne politike i zakoni i njihova implementacija su osnovne

¹⁷ Priručnik za uvođenje principa ravnopravnosti polova, Vlada Republike Srpske, Gender centar – Centar za jednakost i ravnopravnost polova Republike Srpske, 2011. godina

¹⁸ <https://unstats.un.org/sdgs/metadata/>

pretpostavke za ravnopravnost žena i muškaraca u političkom, javnom i ekonomskom životu.

Prioriteti u dokumentima za ravnopravnost polova, na osnovu Mišljenja Evropske komisije iz maja 2019. godine, su efektivno provođenje Zakona o ravnopravnosti polova u Bosni i Hercegovini – prečišćeni tekst (u daljem tekstu: Zakon o ravnopravnosti polova)¹⁹ i Zakona o zabrani diskriminacije²⁰, porast učešća žena u politici i javnom životu (posebne mjere navedene u Zakonu o ravnopravnosti polova predviđaju najmanje 40% zastupljenosti oba pola u zakonodavnoj, izvršnoj i sudskoj vlasti na svim nivoima²¹), provođenje procjene uticaja dokumenata i zakonodavnih procesa na ravnopravnost polova, poboljšano prikupljanje podataka kako bi se omogućila izrada kvalitetnih strateških i drugih dokumenata fokusiranih na ključne nedostatke u vezi sa ravnopravnošću polova.²²

2.2. Institucionalne uloge, nadležnosti i odgovornosti

U zakonodavnoj vlasti RS najvažniji institucionalni mehanizam za ravnopravnost polova je Odbor jednakih mogućnosti Narodne Skupštine Republike Srpske (u daljem tekstu: Odbor jednakih mogućnosti). Odbor jednakih mogućnosti ima sedam članova: predsjednika, zamjenika predsjednika i pet članova, koji se biraju iz reda narodnih poslanika u Narodnoj Skupštini Republike Srpske (u daljem tekstu: NS RS). Odbor jednakih mogućnosti utvrđuje i prati provođenje politike ravnopravnosti i zaštite ljudskih prava, a u postupku donošenja zakona i drugih propisa ima prava i dužnosti nadležnog radnog tijela u području koje se odnosi na ostvarivanje ravnopravnosti i zaštitu ljudskih prava s obzirom na nacionalnu, vjersku, rasnu i polnu pripadnost, socijalni status i starosnu dob, kao i podršku licima sa invalidnošću i smanjenom radnom sposobnošću, brak i porodicu, starateljstvo i nasljeđivanje. Odbor jednakih mogućnosti aktivno učestvuje u postupku unapređivanja prava na ravnopravnost i zaštitu građana i predlaže mjere za uklanjanje svih oblika diskriminacije, a posebno one koje se odnose na rad i zapošljavanje, socijalnu i zdravstvenu zaštitu, obrazovanje, izbornu zakonodavstvo, kulturu i informisanje i zaštitu od nasilja u porodici.²³

U cilju obezbjeđenja i unaprjeđenja ravnopravnosti polova Vlada RS je u decembru 2001. godine osnovala Gender centar RS. Prema Odluci o osnivanju²⁴, cilj djelovanja Gender centra RS je podrška uvođenju jednakosti i ravnopravnosti polova u sve oblasti života i rada u RS kroz zakone, politike i programe, u saradnji sa institucijama RS i međunarodnim institucijama i organizacijama, a u skladu sa zakonima i ratifikovanim međunarodnim dokumentima za ravnopravnost polova. Gender centar RS, između ostalog, obavlja sljedeće poslove:

- Prati položaj žena i implementaciju njihovih zagarantovanih prava;
- Prati i koordinira aktivnosti na sprovođenju Zakona o ravnopravnosti polova;
- Ostvaruje koordinaciju sa Odborom jednakih mogućnosti;
- Ostvaruje saradnju sa institucijama u FBiH i na nivou BiH;
- Učestvuje u pripremi zakona, drugih propisa i opštih akata, radi ostvarenja jednakih prava i obaveza u razvojnom procesu;
- Sakuplja inicijative za promjenu zakonodavstva sa aspekata gendera;

¹⁹ "Službeni glasnik Bosne i Hercegovine", broj 32/10

²⁰ "Službeni glasnik Bosne i Hercegovine", broj 59/09 i 66/16

²¹ Član 20.

²² Rodni profil zemlje, Bosna i Hercegovina, 2021. godina, UN Women

²³ <https://www.narodnaskupstinars.net>

²⁴ "Službeni glasnik Republike Srpske", broj 31/02, 63/05, 33/09

- Pruža stručnu pomoć u bilateralnim i multilateralnim odnosima vezanim za politiku polova;
- Ostvaruje saradnju sa domaćim i međunarodnim nevladinim organizacijama, te koordinira implementaciju domaćih i međunarodnih programa;
- Učestvuje u izradi izvještaja ovlaštenih tijela prema međunarodnim institucijama (Ujedinjene nacije, Evropska unija, Savjet Evrope) o stanju po preuzetim konvencijama i drugim dokumentima iz gender oblasti;
- Informiše javnost o bitnim pitanjima ženskih - ljudskih prava;
- Saraduje sa Vladom RS i predstavlja savjetodavno tijelo u oblasti odnosa među polovima-ljudskih prava;
- Obavlja i druge poslove u skladu sa Odlukom o osnivanju.

Članom 27. Zakona o ravnopravnosti polova je propisano da Gender centar RS prati primjenu Zakona o ravnopravnosti polova i obavlja i sljedeće poslove:

- Prati i daje mišljenja o usaglašenosti zakona i drugih akata, politika, strategija, planova i programa koji se donose na nivou RS, sa domaćim i međunarodnim standardima za ravnopravnost polova;
- Prati i analizira stanje ravnopravnosti polova u RS;
- Priprema i sačinjava redovne i posebne izvještaje o stanju ravnopravnosti polova u određenim oblastima koje dostavlja Vladi RS i drugim nadležnim organima i tijelima;
- Pruža stručnu i savjetodavnu podršku svim republičkim i lokalnim organima u okviru izvršne vlasti i druge poslove.

Vlada RS je 2019. godine Rješenjem imenovala Koordinacioni odbor Republike Srpske za praćenje provođenja Gender akcionog plana Bosne i Hercegovine za period 2018-2022. godina (u daljem tekstu: Koordinacioni odbor RS).²⁵ Članove Koordinacionog odbora RS čine predstavnici svih ministarstava u Vladi RS, a kao predsjednik Koordinacionog odbora RS imenovan je direktor Gender centra RS. Zadatak Koordinacionog odbora RS je planiranje, provođenje i praćenje GAP BiH za period 2018-2022. godina i izvještavanje o njegovoj realizaciji. Koordinacioni odbor RS je dužan da izradi GOP RS, provodi, prati provođenje i izvještava Vladu RS o njegovoj realizaciji.

Organi vlasti na svim nivoima u okviru svojih nadležnosti, dužni su preduzeti sve odgovarajuće i potrebne mjere radi provođenja odredbi iz člana 24. Zakona o ravnopravnosti polova. Obaveze organa vlasti, između ostalog, su:

- Donošenje programa mjera radi postizanja ravnopravnosti polova u svim oblastima i na svim nivoima vlasti, te provođenje mjera GAP BiH i GOP RS kroz redovne programe rada uz obezbjeđenje budžetskih sredstava;
- Donošenje novih ili izmjenu i dopunu postojećih zakona i drugih propisa radi usklađivanja sa odredbama ovog zakona i međunarodnim standardima za ravnopravnost polova;
- Obezbjeđenje prikupljanja, vođenja, analize i prikazivanja statističkih podataka razvrstanih po polu.

Sastavni dio programa mjera radi postizanja ravnopravnosti polova u svim oblastima uključuje, ali se ne ograničava na analizu stanja polova u određenoj oblasti, provođenje donesenih javnih politika kroz akcione planove za ravnopravnost polova i mjere za otklanjanje uočene neravnopravnosti polova u određenoj oblasti.

²⁵ "Službeni glasnik Republike Srpske", broj 46/19

Nadležni zakonodavni, izvršni i organi uprave na svim nivoima vlasti u BiH obavezni su uspostaviti odgovarajuće institucionalne mehanizme za ravnopravnost polova koji će provoditi Zakon o ravnopravnosti polova, koordinirati realizaciju programskih ciljeva iz GAP BiH i obezbijediti provođenje međunarodnih standarda u oblasti ravnopravnosti polova.

Nadležni organi vlasti treba da sve propise i druge akte iz svoje nadležnosti, prije upućivanja u zakonsku proceduru, dostave na mišljenje Gender centru RS radi usaglašavanja sa odredbama Zakona o ravnopravnosti polova i ratifikovanim međunarodnim dokumentima za ravnopravnost polova.²⁶

2.3. Pravna regulativa karakteristična za područje i predmet revizije

Članom 10, 13. i 40. Ustava Republike Srpske²⁷ je definisano da su građani ravnopravni u slobodama, pravima i dužnostima, jednaki pred zakonom i da uživaju istu pravnu zaštitu bez obzira na rasu, pol, jezik, nacionalnu pripadnost, vjeroispovijest, socijalno porijeklo, rođenje, obrazovanje, imovinsko stanje, političko i drugo uvjerenje, društveni položaj ili drugu ličnu osobinu; ljudsko dostojanstvo, fizički i duhovni integritet, čovjekova privatnost, lični i porodični život su nepovredivi i da omladina, žene i invalidi imaju posebnu zaštitu.

Dva su osnovna zakona kojima se uređuje ravnopravnost polova u BiH, i to Zakona o ravnopravnosti polova i Zakon o zabrani diskriminacije. Zakon o ravnopravnosti polova je donesen 2003. godine, izmjena 2009. i 2010. godine prečišćeni tekst. Zakonom o ravnopravnosti polova se uređuje, promovise i štiti ravnopravnost polova, garantuju jednake mogućnosti i ravnopravan tretman svih lica bez obzira na pol u javnoj i u privatnoj sferi društva i uređuje zaštita od diskriminacije po osnovu pola u BiH. Zakonom o ravnopravnosti polova su definisane opšte odredbe, definicije, obaveze po prioritnim oblastima, statističke evidencije, obaveze nadležnih organa vlasti, praćenje i nadzor provođenja zakona.

Zakonom o zabrani diskriminacije se uspostavlja okvir za ostvarivanje jednakih prava i mogućnosti svim osobama u BiH i uređuje sistem zaštite od diskriminacije, uključujući i sankcije. Zakonom o zabrani diskriminacije utvrđuju se odgovornosti i obaveze zakonodavne, sudske i izvršne vlasti u BiH, kao i pravnih lica i pojedinaca koji vrše javna ovlaštenja, da svojim djelovanjem omoguće zaštitu, promovisanje i stvaranje uslova za jednako postupanje. Zabrana diskriminacije primjenjuje se na sve javne organe kao i na sva fizička ili pravna lica, i u javnom i u privatnom sektoru, u svim oblastima.

Izbornim zakonom Bosne i Hercegovine²⁸ se utvrđuje da svaka kandidatska lista uključuje kandidate muškog i ženskog pola, koji su ravnopravno zastupljeni. Ravnopravna zastupljenost polova postoji u slučaju kada je jedan od polova zastupljen s najmanje 40% od ukupnog broja kandidata na listi.

U RS postoji nekoliko osnovnih pravnih dokumenata u kojima se uređuje ravnopravnost polova, kao što su Zakon o radu u Republici Srpskoj²⁹ kojim se uređuju radni odnosi, prava, obaveze i odgovornosti iz radnog odnosa i druga pitanja u oblasti rada. Zakonom o radu u Republici Srpskoj se zabranjuje diskriminacija radnika i lica koja traže zaposlenje po osnovu rase, etničke pripadnosti, boje kože, pola, jezika i drugih obilježja koja nisu u neposrednoj

²⁶ Mišljenje o usaglašenosti podrazumijeva ocjenu integriteta principa i standarda za ravnopravnost polova koji su sadržani u odredbama Zakona o ravnopravnosti polova i ratifikovanim međunarodnim dokumentima za ravnopravnost polova.

²⁷ "Službeni glasnik Republike Srpske", broj 21/92 –prečišćeni tekst, 28/94, 8/96, 13/96, 15/96, 16/96, 21/96, 21/02, 26/02, 30/02, 31/02, 69/02, 31/03, 98/03, 115/05, 117/05, 48/11

²⁸ Tehnički prečišćeni tekst koji sadrži osnovni tekst Izbornog zakona Bosne i Hercegovine "Službeni glasnik Bosne i Hercegovine", broj 23/01 i sve izmjene

²⁹ "Službeni glasnik Republike Srpske", broj 1/16 i 66/18

vezi sa prirodom radnog odnosa. Posebnim poglavljem se definiše i zaštita žena i materinstva.

Zakonom o zaštiti od uznemiravanja na radu³⁰ se uređuje zaštita i postupak od uznemiravanja na radu i u vezi sa radom i druga pitanja od značaja za ovu oblast. Definisano je da poslodavac opštim aktom propisuje postupak zaštite od uznemiravanja na radu. Opštim aktom se propisuje način podnošenja zahtjeva, način određivanja lica ili komisije za podnošenje i provođenje postupka zaštite od uznemiravanja kod poslodavca, lice kojem se zahtjev podnosi, način obezbjeđenja tajnosti podataka i druga pitanja bitna za provođenje postupka.

Zakonom o strateškom planiranju i upravljanju razvojem Republike Srpske³¹, i Uredbom o strateškim dokumentima u Republici Srpskoj³² je definisano, između ostalog, da načelo ravnopravnosti polova treba biti dio strateških i razvojnih dokumenata. Uredbom o sprovedbenim dokumentima u Republici Srpskoj³³ je predviđeno da ravnopravnost polova, koja podrazumijeva ravnopravno učešće i zastupljenost muškaraca i žena, treba biti zastupljena u aktivnostima izrade srednjoročnih planskih dokumenata.

Poslovníkom o radu Vlade Republike Srpske³⁴ je definisano u članu 17. stav 1. tačka 9. da prije dostavljanja na odbore, radi uvrštavanja na dnevni red sjednice odbora, nacрта i prijedloga zakona, strategija, uredbi, odluka, drugih propisa i opštih akata, predlagač obavezno pribavlja mišljenje i Gender centra RS, koje se odnosi na usaglašenost akata sa propisima o ravnopravnosti polova u BiH.

³⁰ "Službeni glasnik Republike Srpske", broj 90/21

³¹ "Službeni glasnik Republike Srpske", broj 63/21, član 4. tačka 4.

³² "Službeni glasnik Republike Srpske", broj 94/21, član 5.

³³ "Službeni glasnik Republike Srpske", broj 08/22, član 5.

³⁴ "Službeni glasnik Republike Srpske", broj 123/18

3. NALAZI

3.1. Sistemske pretpostavke za obezbjeđenje ravnopravnosti polova

Efektivne javne politike, zakoni i njihova implementacija, kao i postojanje ravnopravnosti polova u političkom, javnom i ekonomskom životu su osnovne pretpostavke za obezbjeđenje ravnopravnosti polova i implementaciju Cilja 5. održivog razvoja. Zakonom o ravnopravnosti polova i ratifikovanim međunarodnim dokumentima za ravnopravnost polova je propisana obaveza integracije principa i standarda za ravnopravnost polova u sve oblasti društvenog života i rada.³⁵

3.1.1. Integrisanost principa i standarda za ravnopravnost polova u strateška dokumenta

Osnovne sistemske pretpostavke za obezbjeđenje ravnopravnosti polova su integrisanost principa i standarda za ravnopravnost polova u strateške i planske dokumente. Vlada RS je donošenjem i ugradnjom načela za ravnopravnost polova u Zakon o strateškom planiranju i upravljanje razvojem Republike Srpske i Uredbu o strateškim dokumentima u Republici Srpskoj jasno iskazala opredjeljenje i definisala da načelo ravnopravnosti polova treba biti dio strateških i razvojnih dokumenata. Ravnopravnost polova i jednake mogućnosti za sve građane RS podrazumijeva ravnopravno učešće i zastupljenost interesa žena i muškaraca.

RS nije donijela jedinstveni strateški i pravni akt kojima se uređuje ravnopravnost polova. U februaru 2023. godine Vlada RS je donijela Odluku o izradi Strategije održivog razvoja Republike Srpske 2024-2030. godina³⁶, koja bi trebala biti integrisani, multisektorski strateški dokument koji definiše javne politike i usmjerava razvoj RS utvrđujući društvene, ekonomske i ostale ciljeve razvoja zasnovane na principima održivosti, ne ugrožavajući prirodne sisteme i životnu sredinu. Rok za izradu Strategije održivog razvoja Republike Srpske 2024-2030. godina je februar 2024. godine.

Kao dugoročni planski dokument za period od pet godina Savjet ministara BiH je usvojio GAP BiH 2018-2022. godina u novembru 2018. godine³⁷, a u avgustu 2019. godine donio Odluku o uspostavljanju Upravnog odbora za koordinaciju i praćenje provođenja GAP BiH³⁸ koji čine direktori Agencije za ravnopravnost polova BiH, Gender centra RS i Gender centra FBiH. Vlada RS je dala saglasnost na Prijedlog GAP BiH 2018-2022. godina u maju 2018. godine³⁹. U proceduri je izrada novog GAP BiH 2023-2027. godina i do kraja oktobra 2023. godine nije usvojen. U aprilu 2023. godine Vlada RS je dala saglasnost na Prijedlog GAP BiH 2023-2027. godina⁴⁰.

GAP BiH 2018-2022. godina su date smjernice institucijama za izradu operativnih planova za ravnopravnost polova. Nakon usvajanja GAP BiH, Vlada RS je u junu 2019. godine Rješenjem imenovala Koordinacioni odbor RS za praćenje provođenja GAP BiH.⁴¹ U periodu od imenovanja Koordinacionog odbora RS do kraja 2022. godine Gender centar RS i Koordinacioni odbor RS su održali ukupno pet sastanaka.⁴² U ovom periodu Gender

³⁵ Prilog broj 3 - Principi za definisanje mjera i aktivnosti institucija i standardi za ravnopravnost polova

³⁶ "Službeni glasnik Republike Srpske", broj 13/23

³⁷ Odluka o usvajanju Gender akcionog plana Bosne i Hercegovine za period 2018-2022. godina, "Službeni glasnik Bosne i Hercegovine", broj 89/18

³⁸ "Službeni glasnik Bosne i Hercegovine", broj 60/19

³⁹ Zaključak Vlade Republike Srpske, broj 04/1-012-2-1380/18 od 30.05.2018. godine

⁴⁰ 16. sjednica Vlade Republike Srpske, 13.04.2023. godine

⁴¹ "Službeni glasnik Republike Srpske", broj 46/19

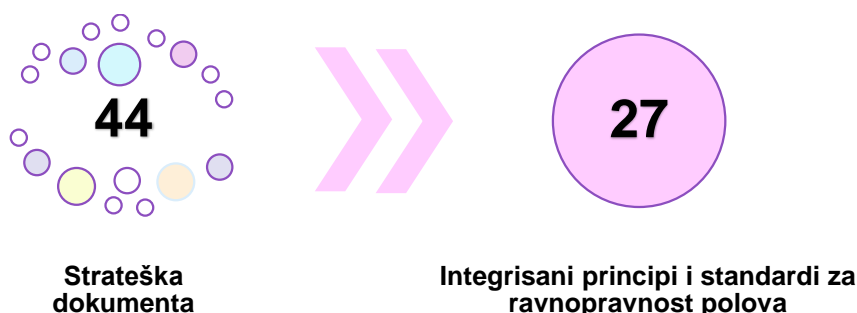
⁴² Prvi sastanak je održan u septembru 2019. godine, tri sastanka tokom 2021. i jedan sastanak u 2022. godini.

centar RS i Koordinacioni odbor RS su izradili GOP RS za 2020. godinu⁴³ koji je usvojen u februaru 2020. godine i GOP RS za 2021. godinu⁴⁴ usvojen u decembru 2021. godine. Gender centar RS i Koordinacioni odbor RS su izradili jedan Izvještaj o realizaciji GOP RS za 2020. godinu. Završni izvještaj o realizaciji GAP BiH 2018-2022. godina je usvojen od strane Savjeta ministara BiH u julu 2023. godine i ovaj izvještaj istovremeno predstavlja i Izvještaj o stanju ravnopravnosti polova u RS za 2022. godinu.

Tokom provođenja revizije analizom 44 aktuelna strateška dokumenta⁴⁵ Vlade RS koja obuhvataju period 2018-2023. godina je utvrđeno da su u oko 60% dokumenata integrisani ili djelimično integrisani principi i standardi za ravnopravnost polova. Jedna od analiziranih strategija se odnosi samo na žene, Strategija razvoja preduzetništva žena 2019-2023. godina, koja je usmjerena na pružanje podrške ženama u preduzetništvu, a u cilju ostvarivanja ravnopravnosti polova. Vlada RS je u julu 2023. godine donijela Odluku o izradi nove Strategije preduzetništva žena Republike Srpske 2024-2030. godina⁴⁶, a koja se odnosi na isti period kao i Strategija održivog razvoja Republike Srpske 2024-2030. godina. U oko 40% strateških dokumenata u kojima su integrisani principi i standardi za ravnopravnost polova je definisano 18 rodno osjetljivih ciljeva za čiju realizaciju su definisani programi, mjere i aktivnosti za ravnopravnost polova.

Na sljedećoj slici je prikazan ukupan broj analiziranih strategija na nivou RS aktuelnih za posmatrani period i strategija sa integrisanim principima i standardima za ravnopravnost polova.

Slika 2. Strateška dokumenta aktuelna u periodu 2018-2022. godina u kojima su integrisani principi i standardi za ravnopravnost polova

Izvor podataka: Upitnici i dokumentacija ministarstava; Ilustracija: GSRJS RS;

Predlagači strategija prije usvajanja, iste trebaju dostaviti Gender centru RS na usaglašavanje sa odredbama Zakona o ravnopravnosti polova i ratifikovanim međunarodnim dokumentima za ravnopravnost polova.⁴⁷ Gender centar RS je u posmatranom periodu dao ukupno 24 mišljenja na nacрте i prijedloge strateških dokumenata, što se odnosi na 13 usvojenih strateških dokumenata. Od toga 18 mišljenja je pozitivno, na tri nacрте i dva prijedloga strateških dokumenata data su mišljenja sa preporukama za usaglašavanje. Institucije su izvršile usaglašavanje nakon dostavljenog mišljenja sa preporukom od strane Gender centra RS. Jedna od dostavljenih strategija nije bila primjenljiva za ocjenu usaglašenosti sa Zakonom o ravnopravnosti polova.

⁴³ Zaključak Vlade Republike Srpske, 57. sjednica, 06.02.2020. godine

⁴⁴ Zaključak Vlade Republike Srpske, 149. sjednica, 09.12.2021. godine

⁴⁵ Prilog broj 4 – Pregled analiziranih strateških dokumenata aktuelnih u Republici Srpskoj u periodu 2018-2022. godina

⁴⁶ "Službeni glasnik Republike Srpske", broj 70/23

⁴⁷ Član 17. stav 1. tačka 9. Poslovnik o radu Vlade Republike Srpske iz 2018. godine

Uredbom o sprovedbenim dokumentima u Republici Srpskoj je predviđeno da ravnopravnost polova i jednake mogućnosti za sve građane RS trebaju biti zastupljeni u aktivnostima izrade srednjoročnih planskih dokumenata. Većina institucija, koje su obuhvaćene revizijom, nisu integrisale principe i standarde za ravnopravnost polova u srednjoročna planska dokumenta. Prema Uredbi o sprovedbenim dokumentima u Republici Srpskoj srednjoročni planovi rada institucija za period 2023-2025. godina su trebali biti doneseni u skladu sa istom.

Gender centar RS je 2011. godine izradio Priručnik za rodno budžetiranje čija je svrha da posluži kao vodič kroz praksu rodnog budžetiranja. Rodno odgovorno budžetiranje je važan segment uvođenja principa ravnopravnosti polova u budžetskom procesu i u toku je uspostavljanja u RS.⁴⁸ Budžet se usvaja u linijskom formatu, prema organizacionoj, ekonomskoj i funkcionalnoj klasifikaciji. Važećim zakonskim propisima nije definisana obaveza usvajanja budžeta u programskom formatu i nije uvedena u budžetski proces za 2023. godinu.

Strategijom upravljanja javnim finansijama Republike Srpske 2021-2025. godina planirano je da Budžet RS za 2024. godinu bude usvojen u programskom formatu, ali zbog nemogućnosti nabavke novog softvera, čija je aktivnost u toku, rok je pomjeren do 2025. godine. U okviru mjere unaprjeđenje budžetiranja u programskom formatu planirane su dvije aktivnosti od kojih se jedna odnosi na primjenu programske strukture budžeta na republičkom nivou koja je započela u 2022. godini i čiji je rezultat djelimično postignut. Kroz Projekat "Nastavak podrške upravljanja javnim finansijama u Bosni i Hercegovini"⁴⁹ realizovane su obuke za 130 predstavnika budžetskih korisnika. U 2022. godini rađena je analiza postojećeg softverskog rješenja za planiranje budžeta (BPMIS) i usaglašen je projektni zadatak za nabavku novog softvera, čija nabavka je prenesena u 2023. godinu.

Ministarstvo finansija (u daljem tekstu: MF) već duži niz godina kroz budžetsku instrukciju jedan za budžetske korisnike, uobziruje i pitanja o gender komponenti, ali ova aktivnost još uvijek nije u potpunosti zaživjela. Pitanja se odnose na kandidovane projekte u PIMIS - Informacioni sistem za upravljanje javnim investicijama, da li projekt/program ima uticaj na ravnopravnost polova, da li implementacija projekta/programa zahtjeva saradnju sa drugim institucijama? U okviru odgovora na pitanja ukoliko projekat ima uticaj na ravnopravnost polova potrebno je obrazložiti informacije za kandidovane projekte.

Budžetski korisnici prilikom dostave budžetskih zahtjeva pored kandidovanih projekata koji se odnose na javne investicije i u okviru subvencija i grantova djelimično uvažavaju i obrazlažu i pitanja koja se odnose na gender komponentu, posebno budžetski korisnici u kojima su provedene značajne mjere za ravnopravnost polova, na primjer Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede (u daljem tekstu: MPŠV) i Ministarstvo privrede i preduzetništva (u daljem tekstu: MPP).

U periodu 2018-2022. godina zaposleni u institucijama RS su prisustvovali većem broju obuka koje su se odnosile na ravnopravnost polova i rodno odgovorno budžetiranje (najčešće u organizaciji UN Women, UNDP, MF i drugih domaćih i međunarodnih organizacija). Agencija za državnu upravu Republike Srpske je u saradnji sa Gender centrom RS prije 2018. godine provodila određene obuke za državne službenike o

⁴⁸ *Uvođenje rodno odgovornog budžetiranja* u budžetske zahtjeve, znači uključivanje finansijskih i nefinansijskih informacija o potencijalnom učinku na ravnopravnost polova u svaki budžetski program, u nastojanju da se na kraju ocijeni učinak programa u datom vremenu. Format programskog i rodnog budžeta zahtijeva uspostavljanje jasne veze između budžeta, strateških i operativnih ciljeva, aktivnosti i ciljanih učinaka budžetskog korisnika.

⁴⁹ Projekat je tehnička pomoć Evropske Unije, koji se finansira iz IPA fondova i odnosi se na unaprjeđenje srednjoročnog planiranja i programskog budžetiranja. Glavni cilj projekta je unaprjeđenje sistema upravljanja javnim finansijama i odnosi se na oblast poboljšanja kvaliteta budžetskog procesa.

ravnopravnosti polova i rodno odgovornom budžetiranju. U periodu 2018-2022. godina u organizaciji Agencije za državnu upravu Republike Srpske nije bilo obuka koje su se odnosile na ravnopravnost polova i rodno odgovorno budžetiranje. Početkom 2023. godine je donesena Strategija obuka zaposlenih u republičkim organima uprave Republike Srpske 2023-2029. godina u okviru koje nisu predviđene posebne obuke za ravnopravnost polova i rodno odgovorno budžetiranje.

3.1.2. Usaglašenost pravnog okvira sa standardima za ravnopravnost polova

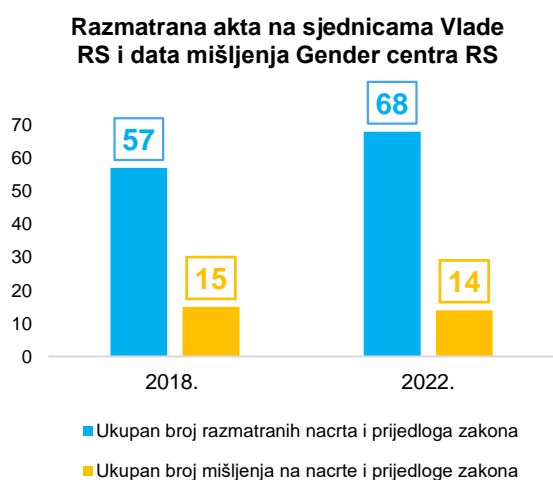
Usaglašavanje zakona i drugih akata sa standardima za ravnopravnost polova je obaveza propisana Zakonom o ravnopravnosti polova⁵⁰. Usaglašavanje zakona i drugih akata se vrši u odnosu na standarde propisane u Zakonu o ravnopravnosti polova i ratifikovanim međunarodnim dokumentima za ravnopravnost polova.

Integrisanost principa i standarda u zakone i druga akta je posebno važna za ostvarivanje ravnopravnosti polova, jer predstavlja osnov za djelovanje svih društvenih aktivnosti i stvaraju pravnu osnovu u slučajevima kada pojedinac traži zaštitu svojih prava pred nadležnim organima. Prema Zakonu o ravnopravnosti polova sve institucije vlasti treba da u okviru svojih nadležnosti vrše preispitivanje zakonskih rješenja s ciljem osiguranja ravnopravnosti polova.

Vlada RS je Poslovnikom o radu iz 2018. godine definisala da prije dostavljanja na odbore, radi uvrštavanja na dnevni red sjednice odbora, nacrti i prijedloga zakona, uredbi, odluka, drugih propisa i opštih akata, predlagač obavezno pribavlja mišljenje i Gender centra RS, koje se odnosi na usaglašenost akata sa propisima o ravnopravnosti polova u BiH.⁵¹

Gender centar RS daje mišljenja na usaglašenost zakona i drugih akata sa odredbama Zakona o ravnopravnosti polova i ratifikovanim međunarodnim dokumentima za ravnopravnost polova i pokreće inicijative za usaglašavanje. U posmatranom periodu Gender centru RS je od strane predlagača dostavljen dio zakona na mišljenje, što je prikazano na sljedećem grafikonu.

Grafikon 2. Odnos broja razmatranih nacrti i prijedloga zakona na sjednicama Vlade RS i broja dostavljenih akata na mišljenje Gender centru RS u 2018. i 2022. godine

Predlagači su Gender centru RS dostavili na mišljenje o usaglašenosti sa domaćim i međunarodnim dokumentima za ravnopravnost polova oko 1/4 nacrti i prijedloga zakona koji su razmatrani na sjednicama Vlade RS u 2018. godini, a oko 1/5 nacrti i prijedloga zakona razmatranih u 2022. godini.

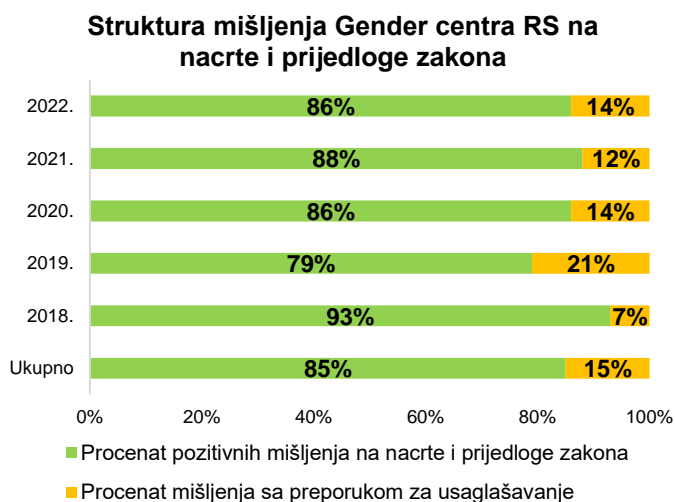
Izvor podataka: Dokumentacija Vlade RS i Gender centra RS; Ilustracija: GSRJS RS;

⁵⁰ Član 24.

⁵¹ Član 17. stav 1. tačka 9.

U posmatranom periodu Gender centar RS je dao ukupno 111 mišljenja o usaglašenosti na nacрте i prijedloge zakona sa Zakonom o ravnopravnosti polova i ratifikovanim međunarodnim dokumentima za ravnopravnost polova, od kojih je ukupno 85% pozitivnih mišljenja i 15% mišljenja sa preporukom za usaglašavanje, što je prikazano na sljedećem grafikonu.

Grafikon 3. Mišljenja Gender centra RS na nacрте i prijedloge zakona u periodu 2018-2022. godina

Pozitivna mišljenja se kreću od 79% do 93%, a od 7% do 21% mišljenja sa preporukom za usaglašavanje u zavisnosti od godine posmatranja.

Predlagači su većinom izvršili usaglašavanje akata u skladu sa mišljenjem sa preporukom datim od Gender centra RS.

Izvor podataka: Gender centar RS; Upitnici i dokumentacija institucija RS; Ilustracija: GSRJS RS;

Gender centar RS je, u posmatranom periodu, uvidom u Programe rada NS RS, Planove rada Vlade RS i objave usvojenih dokumenata u Službenom glasniku Republike Srpske, pratio koliko je planirano, razmatrano, usvojeno i usaglašeno zakona i drugih akata.

3.1.3. Definisane ciljeva, mjera i aktivnosti za ravnopravnost polova

Institucije su u obavezi po Zakonu o ravnopravnosti polova u svim oblastima i na svim nivoima vlasti da donesu Program mjera sa jasnim mjerama i aktivnostima na ostvarivanju ravnopravnosti polova i indikatorima za praćenje rezultata.⁵² Osnovni cilj koji se želi postići donošenjem Programa mjera i njihovom implementacijom je postizanje ravnopravne zastupljenosti polova u kreiranju politika, donošenju odluka i njihovoj implementaciji. Institucije RS, od kojih su se prikupljali podaci i informacije, u periodu 2018-2022. godina uglavnom nisu izrađivale posebne programe mjera za ravnopravnost polova. Iako nisu donosile posebne programe mjera za ravnopravnost polova, institucije su u okviru strateških i drugih planskih dokumenata u nadležnim oblastima definisale rodno osjetljive ciljeve, programe, mjere i aktivnosti za ravnopravnost polova.

Da bi se integrisali principi i standardi za ravnopravnost polova u strateška dokumenta i javne politike, definisali rodno osjetljivi ciljevi, programi, mjere i aktivnosti i obezbijedila ravnopravnost polova važno je da nadležne institucije imaju statistiku razvrstanu po polu, izrađuju rodne analize i rodnu procjenu uticaja.⁵³ Sve institucije, od kojih su prikupljeni

⁵² Član 24.

⁵³ *Rodna analiza* obuhvata postupak prikupljanja, analize i tumačenja rodno senzitivnih podataka u određenoj oblasti, radi boljeg razumijevanja prepreka u ostvarivanju ravnopravnosti polova u praksi. Rodna analiza treba da posluži usvajanju strateškog pristupa u otklanjanju neravnopravnosti polova, odnosno ulaganju u one prioritete u datoj oblasti ili resoru, gdje će programi koji se finansiraju ostvariti najveći pomak u otklanjanju neravnopravnosti.

podaci i informacije tokom provođenja revizije, su uspostavile statističke evidencije zaposlenih po polu. To su kadrovske evidencije koje institucije imaju obavezu da redovno dostavljaju Republičkom zavodu za statistiku Republike Srpske, MF, da ažuriraju podatke u Centralnom registru kadrova Republike Srpske koji vodi Agencija za državnu upravu Republike Srpske od 2007. godine u skladu sa Uredbom o sadržaju, korištenju i održavanju Centralnog registra kadrova Republike Srpske⁵⁴, te drugim institucijama po zahtjevu. Podaci iz Centralnog registra kadrova Republike Srpske omogućavaju da se uradi rodna analiza, kako na nivou čitave republičke uprave, tako i na nivou institucije, grupe institucija ili resora/odjeljenja.

U manjem broju institucija, od kojih su prikupljeni podaci i informacije, su uspostavljene i druge evidencije u prioritetnim oblastima razvrstane po polu (podaci za isplaćene podsticaje u poljoprivredi i ruralnom razvoju po nosiocima poljoprivrednih gazdinstava, podaci koji se odnose na poslovne subjekte u kojima su žene su/vlasnice, o studentima i stipendistima, o sufinansiranju i finansijska podrška inovatorstvu, i drugo). Statistički podaci razvrstani po polu, kvalitetne i pouzdane informacije, rodne analize i rodne procjene uticaja, kao i njihova ažurnost i dostupnost su bitan alat za donošenje javnih politika, odluka, programa, kreiranje adekvatnih rodno osjetljivih ciljeva, programa, mjera i aktivnosti za obezbjeđenje i unaprjeđenje ravnopravnosti polova.

Zakonom o ravnopravnosti polova, GAP BiH 2018-2022. godina, GOP RS za 2020. i 2021. godinu su definisane prioritetne oblasti za ravnopravnost polova. GAP BiH je u okviru cilja jedan definisano sedam prioritetnih oblasti⁵⁵, a GOP RS u okviru cilja jedan je definisano 12 prioritetnih oblasti.⁵⁶ Revizijom je obuhvaćeno pet prioritetnih oblasti koje su definisane i GAP BiH i GOP RS. Rodno osjetljivi ciljevi za prioritetne oblasti su definisani i u strateškim i drugim planskim dokumentima institucija RS. U različitim planskim dokumentima za pet prioritetnih oblasti koje su obuhvaćene revizijom je definisano 47 rodno osjetljivih ciljeva i 210 mjera i aktivnosti za ravnopravnost polova, što je prikazano u sljedećoj tabeli.

Tabela 1. Planirane mjere i aktivnosti za ravnopravnost polova u okviru prioritetnih oblasti u periodu 2018-2022. godina

PRIORITETNE OBLASTI		210 planiranih mjera i aktivnosti u prioritetnim oblastima				
1	Javni život i donošenje odluka					
2	Obrazovanje i nauka					
3	Ruralni razvoj i žene na selu					
4	Ravnopravnost polova u oblasti privrede i preduzetništva	47	41	23	45	54
5	Rad i zapošljavanje	u resornim strategijama	u akcionim planovima za unaprjeđenje položaja žena na selu	u GOP RS	u GAP UBL	u GAP UIS

Izvor podataka: Upitnici i dokumentacija institucija; Ilustracija: GSRJS RS;

Za planiranje i realizaciju ciljeva, programa, mjera i aktivnosti za ravnopravnost polova je značajan sistemski i multisektorski pristup. Važno je ostvariti potreban nivo koordinacije i

Rodna procjena uticaja obuhvata ispitivanje politika, programa, zakona, planova i aktivnosti kako bi se vidjelo na koji način će oni uticati na žene i na muškarce, svrha rodne procjene uticaja je eliminisanje diskriminatornih efekata i promovisanje ravnopravnosti polova.

⁵⁴ "Službeni glasnik Republike Srpske", broj 20/07

⁵⁵ Sprječavanje i suzbijanje nasilja po osnovu pola, uključujući nasilje u porodici kao i trgovinu ljudima; javni život i donošenje odluka; rad, zapošljavanje i pristup ekonomskim resursima; obrazovanje, nauka, kultura i sport; zdravlje, prevencija i zaštita; socijalna zaštita i rod i bezbjednost.

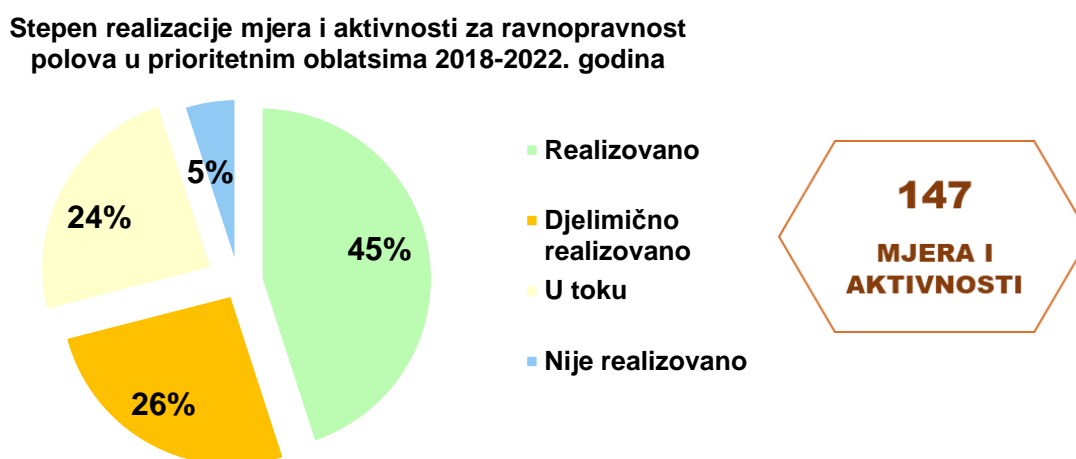
⁵⁶ Prilog broj 5 - Ciljevi u Godišnjem operativnom planu za ravnopravnost polova u Republici Srpskoj za 2021. godinu

razmjene podataka i informacija između nadležnih institucija RS za planiranje i implementaciju mjera i aktivnosti za ravnopravnost polova. U postojećim strateškim i razvojnim dokumentima kojima su definisani rodno osjetljivi ciljevi, programi, mjere i aktivnosti za ravnopravnost polova indikatori za praćenje rezultata su uglavnom opisnog karaktera, bez jasne polazne i ciljne vrijednosti i ne omogućavaju ocjenu uspješnosti mjera i aktivnosti.⁵⁷

3.2. Provođenje mjera i aktivnosti za ravnopravnost polova

U okviru pet prioriteta oblasti koje su obuhvaćene revizijom od planiranih 210 mjera i aktivnosti za ravnopravnost polova realizacija 30% mjera i aktivnosti je planirana u periodu nakon 2022. godine. Do kraja 2022. godine je planirana realizacija 70% ili 147 mjera i aktivnosti za ravnopravnost polova. Od 147 mjera i aktivnosti za ravnopravnost polova do kraja 2022. godine realizovano je u potpunosti 45%, djelimično je realizovano 26%, u toku provođenja je 24% i 5% nije realizovano, što je prikazano na sljedećem grafikonu.

Grafikon 4. Stepen realizacije mjera i aktivnosti za ravnopravnost polova

Izvor podataka: Dokumentacija i podaci institucija; Ilustracija: GSRJS RS;

Posmatrano pojedinačno po prioritarnim oblastima i u zavisnosti od nadležnosti institucija postoje razlike u stepenu realizacije mjera i aktivnosti za ravnopravnost polova. Stepenu realizacije mjera i aktivnosti za ravnopravnost polova koje su u potpunosti realizovane se kreće od 32% do 56% što je prikazano u prilogu.⁵⁸ Iako sve mjere i aktivnosti za ravnopravnost polova nisu u potpunosti realizovane, u njihovom provođenju u određenim prioritarnim oblastima postoji konzistentnost i postignuti su određeni rezultati na obezbjeđenju ravnopravnosti polova.

3.2.1. Zastupljenost žena i muškaraca u javnom i političkom životu

Za obezbjeđenje ravnopravnosti polova i implementaciju Cilja 5. održivog razvoja važno je i postojanje ravnopravnosti polova u političkom, javnom i ekonomskom životu. Zakonom o ravnopravnosti polova je definisano da ravnopravna zastupljenost polova postoji u slučaju

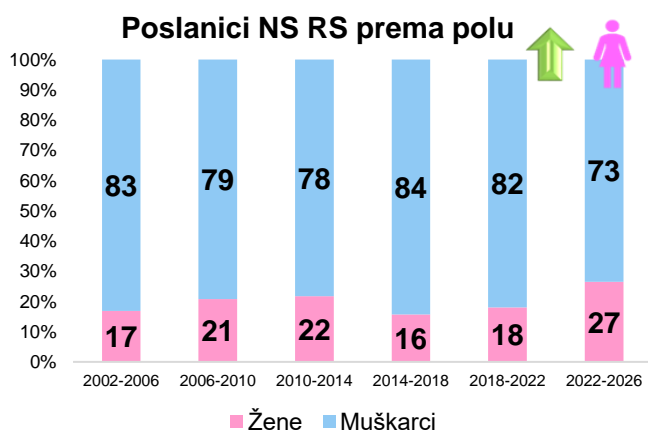
⁵⁷ Primjer jasnog indikatora za praćenje rezultata koji je definisan Okvirom za realizaciju ciljeva održivog razvoja u Bosni i Hercegovini, decembar 2020. godine, za podcilj 5.5 indikator 5.5.1 Učešće žena među poslanicama u nacionalnim parlamentima (%) za Republiku Srpsku polazna vrijednost za 2018. godinu je 21,8%, za 2023. godinu 24% i za ciljnu 2030. godinu 40% učešće žena.

⁵⁸ Prilog broj 6 - Realizacija mjera i aktivnosti u prioritarnim oblastima u periodu 2018-2022. godina prikazano u zavisnosti od dokumenta i nadležne institucije

kada je jedan od polova zastupljen najmanje 40% u tijelima na svim nivoima organizacije vlasti, što obezbjeđuje i promoviše ravnopravnu zastupljenost polova u upravljanju, procesu odlučivanja i predstavljanju.⁵⁹

Okvirom za realizaciju ciljeva održivog razvoja u Bosni i Hercegovini u okviru podcilja 5.5 "Osigurati potpuno i efektivno učešće žena i jednake mogućnosti za rukovođenje na svim nivoima donošenja odluka u političkom, ekonomskom i javnom životu" su definisani indikatori za praćenje rezultata. Indikator 5.5.1 a) "Učešće žena među poslanicima u nacionalnim parlamentima" za RS je 21,8% za 2018., 24% za 2023. i 40% za ciljnu 2030. godinu. U najvišem zakonodavnom organu vlasti u RS, u NS RS postoji porast zastupljenosti žena u periodu od 2002. do 2022. godine, što je prikazano na narednom grafikonu.

Grafikon 5. Struktura poslanika prema polu u NS RS u periodu 2002-2022. godina

U skupštinskom sazivu od 2002. godine od ukupnog broja poslanika učešće žena je bilo 17%. Nakon posljednjih opštih izbora održanih 2022. godine učešće žena je 27%, što je više za tri postotna poena u odnosu na definisani indikator za 2023. godinu u RS, a 10 postotnih poena više u odnosu na 2002. godinu.

Izvor podataka: NS RS; Zavod za statistiku RS; Centralna izborna komisija BiH; Ilustracija: GSRJS RS;

Nakon posljednjih opštih izbora predsjednik NS RS je muškog pola, od tri izabrana potpredsjednika dva su muškog i jedan ženskog pola i generalni sekretar je muškog pola. Od 21 odbora NS RS u pet odbora predsjednici su ženskog pola (odbor jednakih mogućnosti, odbor za predstavke, prijedloge i društveni nadzor, odbor za obrazovanje, nauku, kulturu i informisanje, odbor za reviziju i odbor za lokalnu samoupravu), a u 16 odbora su predsjednici muškog pola. U Vijeću naroda Republike Srpske od ukupno 28 delegata osam delegata su ženskog pola. Predsjedavajući Vijeća naroda Republike Srpske je ženskog pola, a generalni sekretar je muškog pola.

Kako je važno učešće žena među poslanicima u NS RS, tako je važno i učešće žena u skupštinama jedinica lokalne samouprave, što je i definisano indikatorom 5.5.1 pod b) "Učešće žena u skupštinama jedinica lokalne samouprave". Kada se posmatra struktura po polu postoji neravnopravna zastupljenost žena i muškaraca u skupštinama jedinica lokalne samouprave. U skupštinama jedinica lokalne samouprave u sazivu 2004-2008. godina žena odbornika je bilo 16%, a nakon poslednjih lokalnih izbora održanih 2020. godine žena odbornika je 17%. Kako u zakonodavnoj, tako i u izvršnoj vlasti u jedinicama lokalne samouprave postoji neravnopravna zastupljenost žena i muškaraca. Nakon lokalnih izbora koji su bili 2004. godine učešće žena načelnika je bilo 3%, a nakon lokalnih izbora 2020. godine 5%. Navedeno je prikazano u prilogu.⁶⁰

Pored važnosti ravnopravnog učešća žena i muškaraca u zakonodavnoj vlasti, važno je ravnopravno učešće žena i muškaraca i na rukovodećim položajima u izvršnoj vlasti pri implementaciji javnih politika i odluka. Nakon opštih izbora u oktobru 2022. godine u Vladi

⁵⁹ Član 20.

⁶⁰ Prilog broj 7 - Struktura prema polu odbornika u skupštinama i grado/načelnika u opštinama i gradovima

RS od 16 ministarstava na čelu četiri ministarstva su žene, a u prethodnom sastavu Vlade RS na čelu ministarstava je bilo šest žena. Prema podacima o zaposlenima u republičkoj upravi na dan 31.12.2022. godine postoji ravnopravna zastupljenost žena i muškaraca, oko 55% žena i 45% muškaraca, a u 2018. godini je bilo 56% žena i 44% muškaraca, što je prikazano u narednoj tabeli.

Tabela 2. Zaposleni u republičkoj upravi RS prema polu, godišnji prosjek, u 2018. i 2022. godini

	2018. (%)		2022. (%)	
	M	Ž	M	Ž
Pomoćnik ministra, rukovodilac republičke uprave i rukovodilac republičke upravne organizacije	44	56	58	42
Sekretar ministarstva, zamjenik i pomoćnik republičke uprave, zamjenik i pomoćnik republičke upravne organizacije	67	33	63	37
Inspektor i interni revizor	60	40	59	41
Glavni republički inspektor	86	14	92	8
Ostali državni službenici (stručni savjetnik, rukovodilac unutrašnje organizacije, viši i stručni saradnici)	40	60	43	57
Ukupno namještenika	40	60	39	61
Ostali (savjetnici ministra, neraspoređeni, višak, pripravnici, volonteri)	53	47	44	56
UKUPNO	44	56	45	55

Izvor podataka: Centralni registar kadrova, Agencija za državnu upravu Republike Srpske; Ilustracija: GSRJS RS;

Iako postoji ravnopravna zastupljenost žena i muškaraca u ukupnom broju zaposlenih u republičkoj upravi u 2022. godini, na višim rukovodećim pozicijama zastupljenost žena je manja i kreće se od 8% do 42% u zavisnosti od pozicije i institucije, a na nižim pozicijama postoji značajnije učešće žena i kreće se od 55% do 61% u zavisnosti od pozicije i institucije.

3.2.2. Obrazovanje i nauka i ravnopravnost polova

Zakon o predškolskom vaspitanju i obrazovanju⁶¹, Zakon o osnovnom vaspitanju i obrazovanju⁶² i Zakon o srednjem obrazovanju i vaspitanju⁶³ su dostavljani Gender centru RS na mišljenje o usaglašenosti sa Zakonom o ravnopravnosti polova i ratifikovanim međunarodnim dokumentima za ravnopravnost polova i u iste su integrisani principi i standardi za ravnopravnost polova. U RS se provodi Strategija razvoja predškolskog, osnovnog i srednjeg vaspitanja i obrazovanja Republike Srpske 2022–2030. godina. U periodu obuhvaćenom revizijom se provodila Strategija razvoja obrazovanja Republike Srpske 2016-2021. godina. U strateški okvir u oblasti predškolskog, osnovnog i srednjeg vaspitanja i obrazovanja koji je važio za period 2018-2022. godina su integrisani principi i standardi ravnopravnosti polova i to kroz integrisanost principa otklanjanja diskriminacije po osnovu pola i da je obrazovanje dostupno svima pod jednakim uslovima bez diskriminacije po bilo kom osnovu. Strateškim okvirom nisu posebno definisani ciljevi, mjere i aktivnosti

⁶¹ "Službeni glasnik Republike Srpske", broj 79/15, 63/20, 64/22

⁶² "Službeni glasnik Republike Srpske", broj 81/22

⁶³ "Službeni glasnik Republike Srpske", broj 41/18, 35/20, 92/20, 55/23

za ravnopravnost polova. GOP RS za 2020. i 2021. godinu su definisane po četiri mjere i aktivnosti za ravnopravnost polova za ovu oblast.

Zakonom o visokom obrazovanju⁶⁴ se uređuje oblast visokog obrazovanja u RS. Zakon sadrži i odredbe koje se odnose na pitanje ravnopravnosti polova i posebnu zaštitu žena i materinstva. Zakonom je zabranjena svaka vrsta diskriminacije, kao što je ograničen pristup uslugama visokog obrazovanja, direktno ili indirektno na osnovu pola, rodnog identiteta, rase, seksualne orijentacije, bračnog stanja itd. Zakonom o naučnoistraživačkoj djelatnosti i tehnološkom razvoju⁶⁵ se uređuje sistem naučnoistraživačke djelatnosti i tehnološkog razvoja, u kojem se definiše zaštita žena istraživača gdje rokovi za izbor ili reizbor u naučno zvanje za vrijeme porodiljskog odsustva miruju. Strategija naučnog i tehnološkog razvoja Republike Srpske 2017-2021. godina je realizovana u periodu obuhvaćenom revizijom i u istu su integrisani principi i standardi za ravnopravnost polova. Evropska komisija je 2012. godine identifikovala šest prioriteta Evropskog istraživačkog područja (*eng. European Research Area-ERA*) koji su integrisani u dokument Unija za inovacije⁶⁶. Jedan od ERA prioriteta je ravnopravnost polova u istraživanju koji treba integrisati u strateška i druga razvojna dokumenta u oblasti naučnoistraživačkog rada. Ministarstvo za naučnotehnološki razvoj, visoko obrazovanje i informaciono društvo (u daljem tekstu: MNRVOID) je u fazi izrade objedinjenog strateškog okvira za oblast nauke i tehnologije, visokog obrazovanja i informacionog društva.

Univerzitet u Banjoj Luci (u daljem tekstu: UBL) i Univerzitet u Istočnom Sarajevu (u daljem tekstu: UIS) su tokom 2021. godine uradili Analizu stanja ravnopravnosti polova. Analizom stanja je obrađen zakonodavni i institucionalni okvir i ravnopravnost polova na univerzitetima u brojkama kojima se ukazuje na ravnotežu u rukovođenju i donošenju odluka, ravnopravnost polova u zapošljavanju i napredovanju u karijeri i ravnoteža između poslovnog i privatnog života i organizacione kulture. Analiza stanja UBL i UIS je bila osnov za izradu Akcionih planova za ravnopravnost polova na univerzitetima 2022-2026. godina. Oba univerziteta su krajem 2021. godine imenovali Savjetodavni odbor za ravnopravnost polova univerziteta za praćenje realizacije mjera i aktivnosti iz Akcionih planova za ravnopravnost polova univerziteta i drugih aktivnosti koje se odnose na ravnopravnost polova na univerzitetima.

U predškolskom, osnovnom i srednjem vaspitanju i obrazovanju za školsku godinu 2022/2023. u strukturi zaposlenih u vaspitnim grupama i strukturi zaposlenih nastavnika je neravnomjerna zastupljenost muškaraca, a u strukturi nastavnika i saradnika na svim univerzitetima i fakultetima u RS je ravnopravna zastupljenost žena i muškaraca, sa nešto manjim učešćem žena za akademsku godinu 2022/2023.

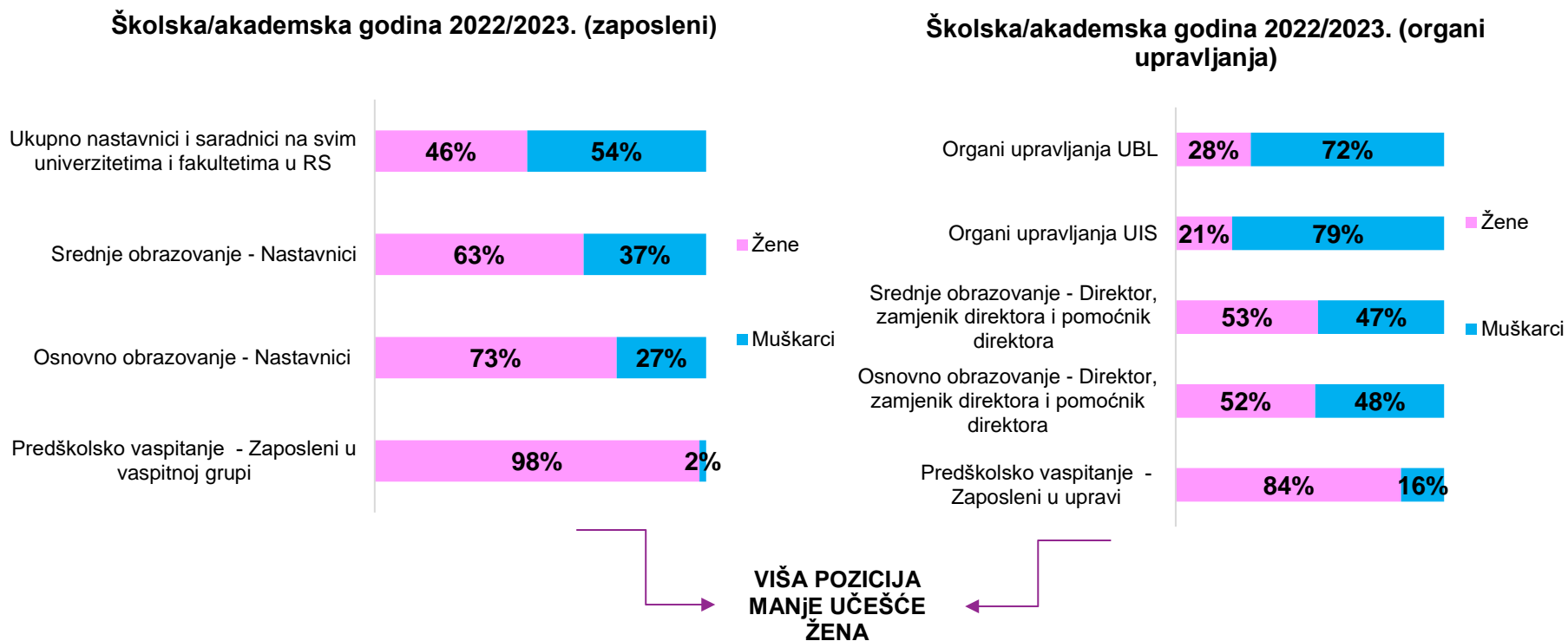
U organima upravljanja u školskoj godini 2022/2023. u predškolskom vaspitanju i obrazovanju je neravnomjerna zastupljenost muškaraca, u osnovom i srednjem vaspitanju i obrazovanju je ravnopravna zastupljenost žena i muškaraca, sa nešto manjim učešćem žena, a na oba javna univerziteta u akademskoj godini 2022/2023. je neravnomjerna zastupljenost žena, što je prikazano na sljedećim grafikonima.

⁶⁴ "Službeni glasnik Republike Srpske", broj 67/20

⁶⁵ "Službeni glasnik Republike Srpske", broj 6/12, 33/14, 66/18, 84/19

⁶⁶ Evropska komisija je usvojila 2010. godine strateški dokument Evropa 2020. i jedna od inicijativa je Unija za inovacije, čiji je cilj podsticanje ekonomskog rasta i zapošljavanja uz pomoć inovativnih ideja.

Grafikon 6. i 7. Struktura zaposlenih u zavisnosti od pola u vaspitnim grupama, nastavi i organima upravljanja za školsku/akademsku godinu 2022/2023.

Izvor podataka: Zavod za statistiku RS; Podaci i dokumentacija ministarstava, UBL i UIS; Ilustracija: GSRJS RS;

3.2.3. Ravnopravnost polova u oblasti ruralnog razvoja i žene na selu

Zakon o poljoprivredi⁶⁷ dijelom sadrži integrisane principe i standarde za ravnopravnost polova. Zakon o poljoprivrednim zadrugama⁶⁸ i Zakon o obezbjeđivanju i usmjeravanju sredstava za podsticanje razvoja poljoprivrede i sela⁶⁹ nisu dostavljani Gender centru RS na mišljenje o usaglašenosti.

Analizom položaja žena na selu u Republici Srpskoj usvojenom od strane Vlade RS i NS RS i Rodno odgovornom analizom budžeta sektora poljoprivrede i ruralnog razvoja 2009. godine je utvrđeno da postoji neravnopravnost posmatrano po polu između nosilaca poljoprivrednih gazdinstava. Nakon toga je usvojen Akcioni plan za unaprjeđenje položaja žena na selu 2011-2015. godina kojim su bile definisane prve mjere i aktivnosti za osnaživanje žena na selu i ublažavanje postojeće neravnopravnosti.

U periodu koji je obuhvaćen revizijom su sagledane mjere i aktivnosti na unaprjeđenju položaja žena na selu koje je preduzimalo MPŠV u saradnji sa Agencijom za agrarna plaćanja, Gender centrom RS i drugim nadležnim institucijama. Mjere i aktivnosti za ruralni razvoj i unaprjeđenje položaja žena na selu su planirane u različitim strateškim i planskim dokumentima:

- Mjere i aktivnosti u dokumentima čiji je nosilac izrade MPŠV (Strateški plan razvoja poljoprivrede i ruralnih područja Republike Srpske 2021-2027. godina, Program ekonomskog osnaživanja žena u ruralnim područjima 2021-2025. godina i druga planska dokumenta);
- Mjere i aktivnosti u dokumentima čiji je nosilac izrade Gender centar RS (Akcioni plan za ruralni razvoj i unaprjeđenje položaja žena na selu 2019-2020. godina i 2022-2024. godina, GOP RS za 2020. i 2021. godinu);
- Mjere i aktivnosti u strateškim dokumentima čiji su nosioci izrade druga ministarstva.

Strateškim planom razvoja poljoprivrede i ruralnih područja Republike Srpske 2021-2027. godina u okviru cilja četiri je planirana mjera Program podrške samozapošljavanju i zapošljavanju žena na selu. Za realizaciju navedene mjere su predviđena ukupna sredstva od 7,2 miliona KM i da se poveća broj samozaposlenih žena na selu za 200 do kraja 2027. godine. U 2021. godine ova mjera nije realizovala, a u 2022. godini je izvršena dodjela sredstava u ukupnom iznosu od 225 hiljada KM za samozapošljavanje 46 žena na selu. Postojeći podaci i informacije za posmatrani period ne omogućavaju prikaz podataka o ukupnom broju zaposlenih i ukupnom broju zaposlenih žena u oblasti ruralnog razvoja i unaprjeđenja položaja žena na selu.

U posmatranom periodu u okviru dodjele podsticajnih sredstava su kreirani posebni uslovi (dodatni bodovi) za žene nosioce poljoprivrednih gazdinstava. Dodjeljivani su podsticaji sa dodatnim bodovima za žene nosioce poljoprivrednih gazdinstava u okviru podrške ruralnom razvoju, sistemskih i ostalih mjera podrške i podsticaja za kapitalne investicije. Podsticaji sa posebnim uslovima za žene nosioce poljoprivrednih gazdinstava su dodjeljivani u kontinuitetu sa promjenama u nazivima ili dodatnim bodovima, što je prikazano u prilogu.⁷⁰ Ove promjene ukazuju da su MPŠV i Agencija za agrarna plaćanja preispitali postojeće podsticaje sa težnjom povećanja broja poljoprivrednih gazdinstava čiji su nosioci žene.

⁶⁷ "Službeni glasnik Republike Srpske", broj 70/06, 20/07, 86/07 i 71/09

⁶⁸ "Službeni glasnik Republike Srpske", broj 73/08, 106/09 i 78/11

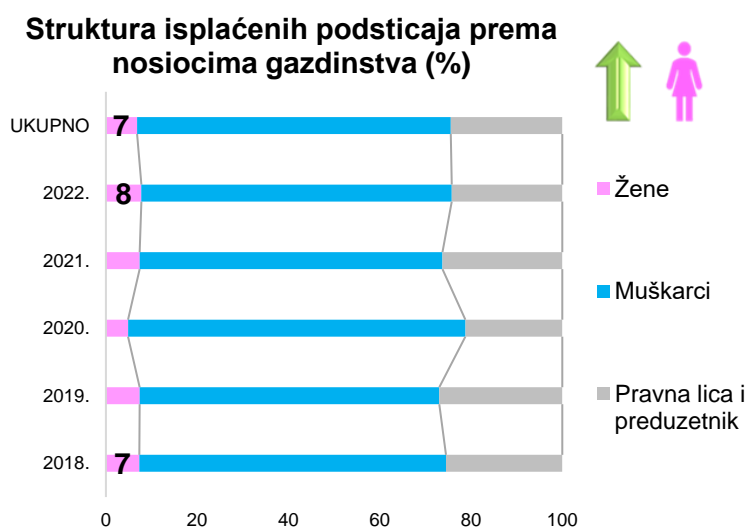
⁶⁹ "Službeni glasnik Republike Srpske", broj 43/02 i 106/09

⁷⁰ Prilog broj 8 - Podsticaji sa dodatnim bodovima za žene nosioce poljoprivrednih gazdinstava za ruralni razvoj i unaprjeđenje položaja žena na selu

Kako bi se planirale adekvatne mjere i aktivnosti, pratilo stanje u sektoru poljoprivrede i ruralnog razvoja i vršila kontrola isplate podsticajnih sredstava preduslov je postojanje ažurnog Registra poljoprivrednih gazdinstava. Podaci u Registru poljoprivrednih gazdinstava se ne vode po nosiocima poljoprivrednih gazdinstava u zavisnosti od pola, već se na osnovu JIB/JMBG mogu dobiti podaci o nosiocima poljoprivrednih gazdinstava po polu. Pri dodjeli podsticaja za poljoprivredna gazdinstava čiji su nosioci žene podaci se odvojeno vode, pa na taj način postoji mogućnost praćenja dodijeljenih podsticaja po nosiocima poljoprivrednih gazdinstava po polu u Agenciji za agrarna plaćanja.

U posmatranom periodu je izdvojeno ukupno oko 395 miliona KM za podsticaje u poljoprivredi i ruralnom razvoju sa trendom rasta, od toga ukupno za žene nosioce poljoprivrednih gazdinstava oko 27 miliona KM ili 7%, što je prikazano na sljedećem grafikonu.

Grafikon 8. Struktura isplaćenih podsticaja prema nosiocima poljoprivrednih gazdinstava u periodu 2018-2022. godina

Dodijeljena sredstva na godišnjem nivou za žene nosioce poljoprivrednih gazdinstava su se kretala od 4,7 miliona KM u 2018. godini do 7 miliona KM u 2022. godini.

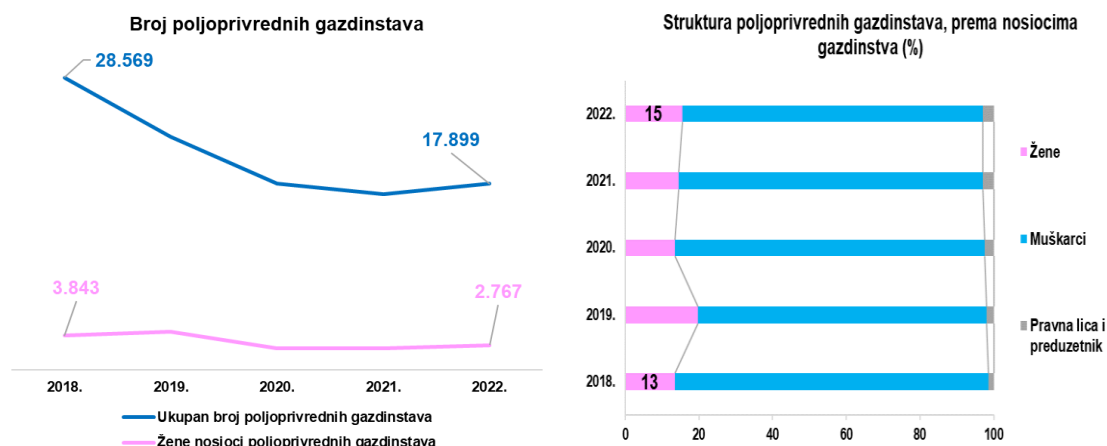
Učešće poljoprivrednih gazdinstava čiji su nosioci žene u dodijeljenim sredstvima za podsticaje ima blagi porast sa 7% koliko je bilo u 2018. godini na 8% u 2022. godini.

Izvor podataka: Upitnik i dokumentacija MPŠV i Agencije za agrarna plaćanja; Ilustracija: GSRJS RS;

Prema podacima MPŠV i Agencije za agrarna plaćanja u registru poljoprivrednih gazdinstava postoji trend smanjenja broja poljoprivrednih gazdinstava za 40% u posmatranom periodu. Broj poljoprivrednih gazdinstava čiji su nosioci žene se smanjio za 30% i ima blaži trend pada u odnosu na pad ukupnog broja poljoprivrednih gazdinstava. Učešće poljoprivrednih gazdinstava čiji su nosioci žene je poraslo za dva postotna poena u ukupnom broju poljoprivrednih gazdinstava, i to sa 13% koliko je bilo u 2018. godina, na 15% u 2022. godini⁷¹, što je prikazano na sljedećim grafikonima.

⁷¹ U broj poljoprivrednih gazdinstava nisu uključena neaktivna gazdinstva, uzeti su u obzir oni koji su obavezni vršiti ažuriranje podataka.

Grafikon 9. i 10. Broj i struktura poljoprivrednih gazdinstava, prema nosiocima gazdinstava u periodu 2018-2022. godina

Izvor podataka: Upitnik i dokumentacija MPŠV i Agencije za agrarna plaćanja; Ilustracija: GSRJS RS;

3.2.4. Ravnopravnost polova u oblasti privrede i preduzetništva

Zakon o razvoju malih i srednjih preduzeća⁷² i Zakon o društvenom preduzetništvu Republike Srpske⁷³ su dostavljani Gender centru RS na mišljenje o usaglašenosti sa Zakonom o ravnopravnosti polova i ratifikovanim međunarodnim dokumentima za ravnopravnost polova i u iste su integrisani principi i standardi za ravnopravnost polova. Zakon o podsticajima u privredi Republike Srpske⁷⁴ nije dostavljan Gender centru RS na mišljenje o usaglašenosti.

Ministarstvo industrije, energetike i rudarstva⁷⁵ je 2012. godine izradilo analizu koja je pokazala da postoji neravnopravna zastupljenost žena su/vlasnika u ukupnom broju privrednih subjekata u RS. Nakon toga su definisane i provedene posebne mjere i aktivnosti za podršku razvoju preduzetništva žena u RS i u cilju povećanja broja žena su/vlasnika privrednih subjekata.

U periodu koji je obuhvaćen revizijom su sagledane mjere i aktivnosti na unaprjeđenju razvoja preduzetništva žena koje je preduzimalo MPP u saradnji sa Gender centrom RS i drugim nadležnim institucijama. Mjere i aktivnosti za razvoj preduzetništva žena su planirane u različitim strateškim i planskim dokumentima:

- Mjere i aktivnosti u dokumentima čiji je nosilac izrade MPP (Strategija razvoja malih i srednjih preduzeća Republike Srpske 2016-2020. godina i 2021-2027. godina, Strategija razvoja preduzetništva žena Republike Srpske 2019-2023. godina, Strategija razvoja industrije Republike Srpske 2021-2027. godina i druga planska dokumenta);
- Mjere i aktivnosti u dokumentima čiji je nosilac izrade Gender centar RS (GOP RS za 2020. i 2021. godinu);
- Mjere i aktivnosti u strateškim dokumentima čiji su nosioci izrade druga ministarstva.

⁷² "Službeni glasnik Republike Srpske", broj 50/13 i 84/19

⁷³ "Službeni glasnik Republike Srpske", broj 111/21

⁷⁴ "Službeni glasnik Republike Srpske", broj 52/19, 78/20, 37/22 i 56/22

⁷⁵ Promjenom organizacione strukture u Vladi Republike Srpske, ove aktivnosti su sada u nadležnosti Ministarstva privrede i preduzetništva

Strategijom razvoja preduzetništva žena Republike Srpske 2019-2023. godina su definisani strateški ciljevi i mjere i aktivnosti za podršku preduzetništvu žena, za čiju realizaciju su predviđena ukupna sredstva od 4,5 miliona KM. Oko 95% sredstava je bilo predviđeno u okviru cilja jedan za program finansijske podrške preduzeticama. Mjere i aktivnosti u okviru ovog programa nisu realizovane u posmatranom periodu, a odnosile su se na uspostavljanje posebnog fonda, kreditne linije, uspostavljanje garantnih linija i uvođenje instrumenata rizičnog kapitala za preduzetnice. Ostale mjere i aktivnosti za podršku preduzetništvu žena za čiju realizaciju nisu bila potrebna posebna finansijska sredstva su realizovane ili djelimično realizovane u posmatranom periodu.

U posmatranom periodu MPP je dodjeljivalo određene vrste podsticaja, i to za direktna ulaganja i za razvoj malih i srednjih preduzeća. Uredbom o postupku dodjele podsticaja za direktna ulaganja⁷⁶ nisu predviđene posebne vrste podsticaja za žene su/vlasnike privrednih subjekata ili dodatni kriterijumi i bodovi.

Vlada RS je i za 2021. i 2022. godinu donijela Uredbu o postupku dodjele sredstava za podsticaj razvoja malih i srednjih preduzeća.⁷⁷ Uredbom o postupku dodjele sredstava za podsticaj razvoja malih i srednjih preduzeća nema posebno definisanih podsticaja za žene su/vlasnike privrednih subjekata, ali su predviđeni određeni podsticaji koji imaju posebne kriterijume koji se odnose na ravnopravnost polova i zabranu diskriminacije, što je prikazano na sljedećoj slici.

Slika 3. Podsticaji za razvoj malih i srednjih preduzeća sa kriterijumom za ravnopravnost polova i zabranu diskriminacije u 2021. i 2022. godini

U 2021. godini su predviđene tri vrste podsticaja sa posebnim kriterijumima za ravnopravnost polova i zabranu diskriminacije, a izvršena je dodjela samo jedne vrste podsticaja i to za projekte digitalne transformacije.

Za 2022. godinu od ukupno pet za tri vrste podsticaja su definisani dodatni kriterijumi za ravnopravnost polova i zabranu diskriminacije i izvršena je dodjela za sve vrste podsticaja.

Izvor podataka: Dokumentacija MPP; Ilustracija: GSRJS RS;

Pravo na podsticaje za projekte u oblasti malih i srednjih preduzeća ostvaruje se prijavom na javni poziv, a ocjena i bodovanje se vrši u skladu sa definisanim kriterijumima. Uz javni poziv se objavljuju i Smjernice za provođenje postupka dodjele podsticaja kojima je, između ostalog, predviđen i način bodovanja. U 2022. godini za sve podsticaje za razvoj malih i srednjih preduzeća je zaprimljeno ukupno 267 zahtjeva, od tog broja 16% zahtjeva se odnosilo na žene su/vlasnike privrednih subjekata. Ukupno za sve podsticaje za razvoj malih i srednjih preduzeća je dodijeljeno oko 1,9 miliona KM. Podaci za dodijeljene podsticaje se ne vode i ne razvrstavaju po polnoj strukturi.

U nadležnosti MPP je i vođenje Registra podsticaja u RS za sve podsticaje za privredne aktivnosti na republičkom i lokalnom nivou. Registar podsticaja u RS se vodi na osnovu

⁷⁶ "Službeni glasnik Republike Srpske", broj 86/19, 32/21 i 22/22

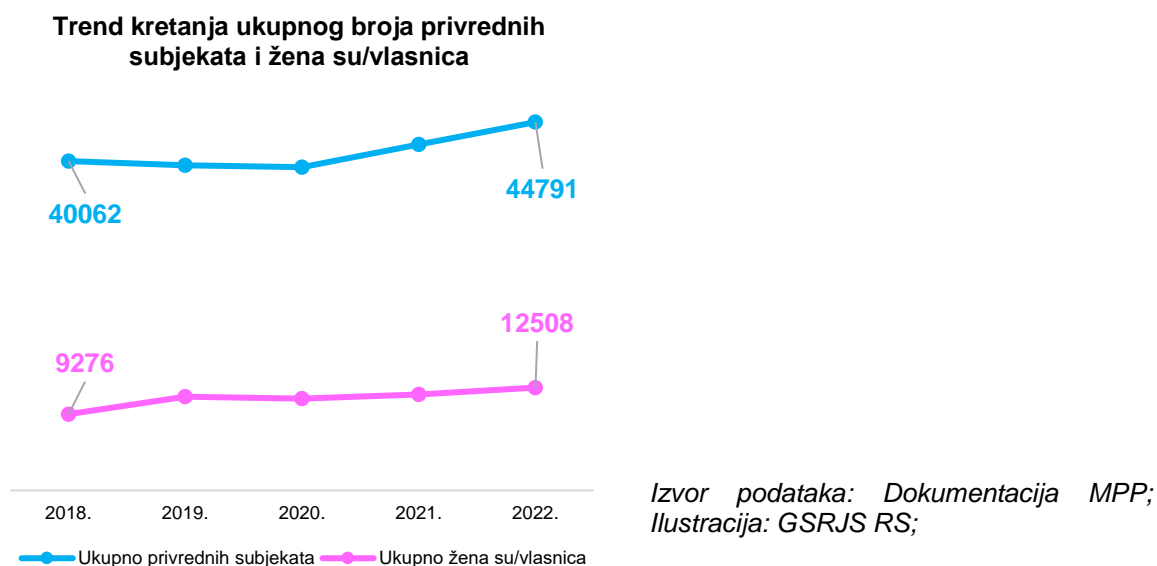
⁷⁷ "Službeni glasnik Republike Srpske", broj 103/21 i "Službeni glasnik Republike Srpske", broj 66/22

Uredbe o registru podsticaja u Republici Srpskoj⁷⁸ kojom se uređuje uspostavljanje, sadržaj i način vođenja podataka. Podaci u Registru podsticaja u RS nisu ažurni u realnom vremenu, ne razvrstavaju se i ne vode po polnoj strukturi za podsticaje za koje je to moguće. Podaci u Registru podsticaja u RS su javni i svaka institucija/resor bi trebalo da vrši ažuriranje podataka nakon izvršene dodjele podsticaja za privredne aktivnosti iz svoje nadležnosti.

Strategijom razvoja malih i srednjih preduzeća Republike Srpske 2021-2027. godina u okviru mjere sistemska podrška i promocija preduzetništva žena indikatorom za praćenje rezultata je predviđeno povećanje broja žena su/vlasnika malih i srednjih preduzeća za 20% do 2024. godine u odnosu na 2019. godinu.⁷⁹

U posmatranom periodu 2018-2022. godina u RS ukupan broj privrednih subjekata i broj privrednih subjekata čiji su žene su/vlasnici ima trend povećanja. Ukupan broj privrednih subjekata se povećao za 12% u 2022. godini u odnosu na 2018. godinu, a ukupan broj privrednih subjekata čiji su žene su/vlasnici se povećao za 35%, što je prikazano na sljedećem grafikonu.

Grafikon 11. Ukupan broj privrednih subjekata i privrednih subjekata čiji su žene su/vlasnici u RS u periodu 2018-2022. godina

U narednoj tabeli je prikazan ukupan broj i struktura privrednih subjekata, te učešće žena su/vlasnika privrednih subjekata u RS za period 2018-2022. godina. U strukturi ukupnih privrednih subjekata i subjekata čiji su žene su/vlasnici najveće učešće čine mikro preduzeća. Žene su/vlasnici privrednih subjekata najčešće osnivaju i vode preduzeća u oblasti maloprodaje, usluga, vaspitanja, obrazovanja i drugo.

⁷⁸ "Službeni glasnik Republike Srpske", broj 109/19

⁷⁹ Do kraja 2022. godine broj žena su/vlasnika malih i srednjih preduzeća se povećao za 10% u odnosu na 2019. godinu.

Tabela 3. Ukupan broj i struktura privrednih subjekata i učešće žene su/vlasnika privrednih subjekata u RS u periodu 2018-2022. godina

Privredni subjekt	2018.		2019.		2020.		2021.		2022.	
	Ukupno	Učešće žena su/vlasnica (%)	Ukupno	Učešće žena su/vlasnica (%)	Ukupno	Učešće žena su/vlasnica (%)	Ukupno	Učešće žena su/vlasnica (%)	Ukupno	Učešće žena su/vlasnica (%)
Mikro (do 9 zaposlenih)	37.332	23	36.730	30	36.746	29	39.442	28	42.101	28
Mala (10-49 zaposlenih)	2.176	20	2.231	20	2.052	20	2.121	21	2.157	21
Srednja (50-249 zaposlenih)	462	15	476	16	425	15	429	15	440	14
Velika (od 250 zaposlenih)	92	7	94	9	90	9	95	7	93	9
Ukupno:	40.062	23	39.531	29	39.313	28	42.087	28	44.791	28

Izvor podataka: Dokumentacija MPP; Ilustracija: GSRJS RS;

Od ukupnog broja privrednih subjekata u 2018. godini žene su/vlasnici privrednih subjekata su činile 23%, a u 2022. godini 28%, što predstavlja rast od pet postotnih poena. Očekivani efekti predviđeni Strategijom razvoja preduzetništva žena Republike Srpske 2019-2023. godina su da učešće preduzetnica u ukupnom broju malih i srednjih preduzeća bude 30% do 2023. godine. Rezultat ostvaren do kraja 2022. godine je manji za dva postotna poena u odnosu na očekivani do 2023. godine u RS.

Kada se posmatra zaposlenost u malim⁸⁰ i srednjim preduzećima prema polu, veći je broj zaposlenih muškaraca nego žena. U posmatranom periodu od ukupnog broja zaposlenih u malim i srednjim preduzećima 60% je bilo muškaraca i 40% zaposlenih žena, uz minimalne promjene na godišnjem nivou.⁸¹

3.2.5. Rad i zapošljavanje i ravnopravnost polova

Zakon o radu u Republici Srpskoj⁸² i Zakon o zaštiti od uznemiravanja na radu⁸³ su dostavljani Gender centru RS na mišljenje o usaglašenosti sa Zakonom o ravnopravnosti polova i ratifikovanim međunarodnim dokumentima za ravnopravnost polova i u iste su integrisani principi i standardi za ravnopravnost polova.

U posmatranom periodu mjere i aktivnosti za ravnopravnost polova u oblasti rada i zapošljavanja su definisane u različitim strateškim i planskim dokumentima:

- Mjere i aktivnosti u dokumentima čiji je nosilac izrade MRBIZ (Strategija zapošljavanja Republike Srpske 2016-2020. godina i 2021-2027. godina, Programi podrške zapošljavanju i druga planska dokumenta);
- Mjere i aktivnosti u dokumentima čiji je nosilac izrade Gender centar RS (GOP RS za 2020. i 2021. godinu)
- Mjere i aktivnosti u strateškim dokumentima čiji su nosioci izrade druga ministarstva.

U periodu 2018-2020. godina u strateškim dokumentima je planiran jedan program zapošljavanja u kom se žene izdvajaju posebno kao jedna od ciljnih grupa koji je i realizovan, i to Program zapošljavanja i samozapošljavanja ciljnih kategorija u privredi.

⁸⁰ Članom 6. Zakona o malim i srednjim preduzećima je definisano da su u okviru malih preduzeća i mikro preduzeća

⁸¹ Strategijom razvoja preduzetništva žena Republike Srpske za period 2019-2023. godina u očekivanim efektima je predviđen rast broja zaposlenih kod preduzetnica za 10% u 2023. godini u odnosu na 2019. godinu.

⁸² "Službeni glasnik Republike Srpske", broj 1/16 i 66/18

⁸³ "Službeni glasnik Republike Srpske", broj 90/21

Strateškim dokumentima u periodu 2021. i 2022. godina su planirana tri programa zapošljavanja u kojima se žene izdvajaju kao jedna od ciljnih grupa:

- Program podsticaja za zapošljavanje u funkciji stvaranja veće dodatne vrijednosti;
- Podrška uvođenju i razvoju društvenog preduzetništva;
- Program zapošljavanja i samozapošljavanja ciljnih kategorija u privredi.

Navedeni programi zapošljavanja, između ostalog, kao prioritetnu grupu prepoznaju žene i to one u ruralnim područjima, žene žrtve porodičnog nasilja i ratne torture. U fokusu programa zapošljavanja su dugoročno nezaposlena lica, odnosno prijavljeni na evidenciji 12 mjeseci i duže, lica sa niskim kvalifikacijama prijavljena na evidenciji najmanje šest mjeseci, te nezaposlena lica iz ruralnih područja, sa posebnim osvrtom na žene. Od tri navedena programa u 2021. i 2022. godini implementiran je jedan program koji se provodi u kontinuitetu i u kom se žene izdvajaju kao posebna ciljna grupa, i to Program zapošljavanja i samozapošljavanja ciljnih kategorija u privredi.

Akcionim planom za provođenje Strategije zapošljavanja Republike Srpske 2023-2025. godina je kontinuirano planirana realizacija Programa zapošljavanja i samozapošljavanja ciljnih kategorija u privredi, a realizacija ostalih programa zapošljavanja u kojima se žene izdvajaju kao prioritetna grupa je planirana od 2024. godine.

Po svim realizovanim programima zapošljavanja u periodu 2018-2022. godina ukupno je izdvojeno oko 45 miliona KM i zaposleno 25 hiljada lica, od čega 47% žena. Od ukupno izdvojenih sredstava oko 1/3 se odnosi na Program zapošljavanja i samozapošljavanja ciljnih kategorija u privredi i oko 1/4 zaposlenih od ukupno zaposlenih po programima zapošljavanja. Po navedenom programu zaposleno je 24% kroz komponentu samozapošljavanje, a 76% je zaposleno kod poslodavaca. Po Programu zapošljavanja i samozapošljavanja ciljnih kategorija u privredi u posmatranom periodu zaposleno je 57% žena. U okviru komponente samozapošljavanje zaposleno je 60% žena, a u okviru komponente zapošljavanje kod poslodavaca 56% žena, što je prikazano u sljedećoj tabeli.

Tabela 4. Zaposlena lica i realizovana sredstava po Programu zapošljavanja i samozapošljavanja ciljnih kategorija u periodu 2018-2022. godina

Program zapošljavanja i samozapošljavanja ciljnih kategorija u privredi 2018-2022. godina	Realizovano sredstava	Ukupno zaposleno	Muškarci	Žene	% - Žene
Samozapošljavanje	4.375.000	1.469	593	876	60
Zapošljavanje kod poslodavca	10.500.804	4.718	2.078	2.640	56
UKUPNO	14.875.804	6.187	2.671	3.516	57

Izvor podataka: Dokumentacija i podaci JU "Zavod za zapošljavanje Republike Srpske"; Ilustracija: GSRJS RS;

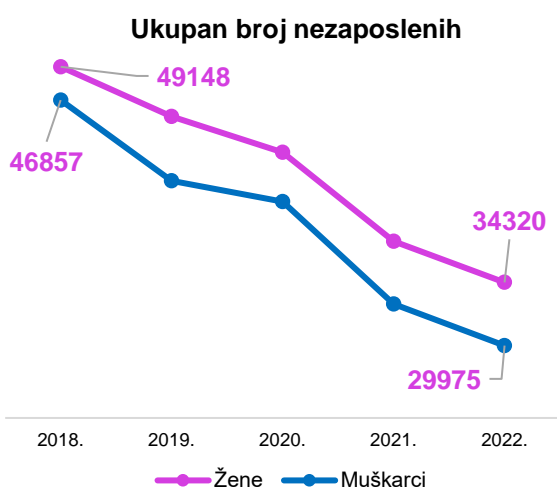
Aktivnosti kod odobravanja sredstava po osnovu Programa zapošljavanja i samozapošljavanja ciljnih kategorija u privredi provode se po Pravilniku o uslovima, kriterijumima i načinu provođenja mjera aktivne politike zapošljavanja.⁸⁴ Kriterijumi za dodatno bodovanje nisu posebno definisani za ciljne kategorije u privredi, ali prilikom odobravanja sredstava u okviru Ugovora o finansiranju zapošljavanja lica kod poslodavaca iznos doznačenih sredstava se uvećava za 10% ukoliko korisnik sredstava zaposli žene iz

⁸⁴ "Službeni glasnik Republike Srpske", broj 33/17

ruralnih područja, za samozapošljavanje žena iz ruralnih područja iznos sredstava se ne uvećava.

JU "Zavod za zapošljavanje Republike Srpske" prati i analizira koliko je ukupno zaposlenih lica po programima zapošljavanja ostalo u radnom odnosu i nakon isteka obaveznog perioda zapošljavanja od 12 mjeseci. Procenat ukupno zaposlenih po Programu zapošljavanja i samozapošljavanja ciljnih kategorija u privredi koji su ostali zaposleni nakon proteka 12 mjeseci od završetka potpisanog ugovora za komponentu zapošljavanje kod poslodavaca se kretao od 71% u 2018. godini do 73% u 2021. godini, a za komponentu samozapošljavanje od 61% u 2018. godini do 53% u 2021. godini. Procenat zaposlenih manji je kod kategorije samozapošljavanja u svim posmatranim vremenskim intervalima nego kod zapošljavanja kod poslodavaca. Prema podacima JU "Zavod za zapošljavanje Republike Srpske" primjetan je trend smanjenja zaposlenosti za komponentu samozapošljavanja među korisnicima sa protekom vremena.⁸⁵ Prilikom planiranja i implementacije Programa zapošljavanja i samozapošljavanja ciljnih kategorija u privredi, podaci se ne prate i ne analiziraju odvojeno po ciljnim kategorijama, već po komponentama samozapošljavanje i zapošljavanje kod poslodavaca. Na sljedećem grafikonu je prikazan trend kretanja broja nezaposlenih žena i muškaraca na dan 31.12, za period 2018-2022. godina.

Grafikon 12. Ukupan broj nezaposlenih lica u RS, prikazano po polu

U posmatranom periodu u RS ukupan broj nezaposlenih lica se smanjio oko 30%, odnosno oko 30 hiljada. Učešće žena u ukupnom broju nezaposlenih lica je poraslo za dva postotna poena, na dan 31.12.2018. godine učešće žena je bilo 51%, a na dan 31.12.2022. godine 53%.

Izvor podataka: *Plate, zaposlenost i nezaposlenost, 2023. godina, Zavod za statistiku RS; Dokumentacija i podaci JU "Zavod za zapošljavanje Republike Srpske"; Ilustracija: GSRJS RS;*

Broj povećanja ili smanjena nezaposlenih lica može biti posljedica i različitih faktora razvojne i demografske prirode (veća mobilnost muške radne snage, prijava većeg broja žena na evidenciji zbog podsticajnih mjera i drugo).

3.3. Praćenje, evaluacija i izvještavanje o stanju ravnopravnosti polova

U cilju obezbjeđenja ravnopravnosti polova i implementacije Cilja 5. održivog razvoja, preporuke u domaćim i međunarodnim dokumentima naglašavaju važnost i potrebu stalnog praćenja i analize postignutih rezultata i efekata realizovanih mjera i aktivnosti.

Za praćenje i analizu obezbjeđenja ravnopravnosti polova neophodno je postojanje sveobuhvatnih i ažurnih evidencija podataka razvrstanih po polu, te mjera i aktivnosti za ravnopravnost polova. Često nadležne institucije ne raspoložu podacima razvrstanim po

⁸⁵ Prilog broj 9 - Broj lica u radnom odnosu nakon 12 mjeseci od obaveznog perioda zapošljavanja zaposlenih po Programu zapošljavanja i samozapošljavanja ciljnih kategorija u privredi

polu, a i kada raspolažu iste ne ažuriraju redovno, što je neophodno za izradu rodne analize kao osnove za definisanje mjera i aktivnosti za ravnopravnost polova, ali i ocjenu rezultata i efekata mjera i aktivnosti.

3.3.1. Praćenje i izvještavanje o realizaciji mjera i aktivnosti za ravnopravnost polova

Uredbom o sprovedbenim dokumentima u Republici Srpskoj propisan je način praćenja i izvještavanja o provođenju strateških i provedbenih dokumenata. Praćenjem se mjeri napredak realizacije strateških dokumenata i provedbenih dokumenata sistematičnim i kontinuiranim prikupljanjem, analiziranjem i korištenjem podataka i indikatora radi preduzimanja odgovarajućih mjera, eventualnih korekcija i izvještavanja o ostvarenim rezultatima.⁸⁶

Takođe je propisano je da u procesu praćenja nosioci poslova strateškog planiranja i upravljanja razvojem uspostavljaju i redovno ažuriraju elektronske evidencije indikatora ostvarenja strateških ciljeva, programa i mjera iz strateških dokumenata, te indikatora iz godišnjih planova rada, odnosno praćenja realizacije srednjoročnih planova rada i godišnjih planova rada.⁸⁷

Proces praćenja i evaluacije u prioritetnim oblastima obuhvaćenih revizijom u kojima je proveden značajan broj mjera i aktivnosti za ravnopravnost polova nije dovoljno razvijen. Nadležne institucije u prioritetnim oblastima uglavnom nisu uspostavile jasne indikatore za praćenje rezultata mjera i aktivnosti za ravnopravnost polova, a u cilju ocjene realizovanosti rodno osjetljivih ciljeva u strateškim i drugim planskim dokumentima. Indikatori za praćenje rezultata mjera i aktivnosti za ravnopravnost polova su najčešće definisani opisno bez jasne polazne vrijednosti, ciljne vrijednosti i roka za postizanje rezultata. Mehanizmi i indikatori koji su uspostavljeni za praćenje rezultata ne omogućavaju potpuno i jasno utvrđivanje rezultata mjera i aktivnosti za ravnopravnost polova i ocjenu uticaja na obezbjeđenje i unaprjeđenje ravnopravnosti polova u RS.

U posmatranom periodu analiza i evaluacija realizovanih mjera i aktivnosti za ravnopravnost polova se nije provodila blagovremeno i u kontinuitetu od strane većine nadležnih institucija u obuhvaćenim prioritetnim oblastima. Analiza i evaluacija realizovanih mjera i aktivnosti za ravnopravnost polova bi trebala biti dobra osnova za preispitivanje, eventualne korekcije i kreiranje novih mjera i aktivnosti za ravnopravnost polova.

Za posmatrani period važećim zakonskim i podzakonskim aktima u RS⁸⁸ je definisano da se izrađuju godišnji izvještaji, i to: godišnji izvještaji o provođenju strateških dokumenata, godišnji izvještaji o radu republičkih organa uprave i Godišnji izvještaj o radu Vlade RS.

Izvještaje o realizaciji strateških dokumenata koji sadrže rodno osjetljive ciljeve, mjere i aktivnosti za ravnopravnost polova u kontinuitetu su izrađivale 2/3 nadležnih institucija, a 1/3 nadležnih institucija nisu izrađivale izvještaje u kontinuitetu u obuhvaćenim prioritetnim oblastima, što je prikazano u sljedećoj tabeli.

⁸⁶ Član 18. Uredbe o sprovedbenim dokumentima u Republici Srpskoj (prije stupanja na snagu Uredbe o sprovedbenim dokumentima u Republici Srpskoj se primjenjivala Odluka o postupku planiranja, praćenja i izvještavanja o realizaciji usvojenih strategija i planova Republike Srpske i republičkih organa uprave)

⁸⁷ Isto.

⁸⁸ Zakon o strateškom planiranju i upravljanju razvojem u Republici Srpskoj, Uredba o strateškim dokumentima u Republici Srpskoj i Uredba o sprovedbenim dokumentima u Republici Srpskoj (u ranijem periodu se primjenjivala Odluka o postupku planiranja, praćenja i izvještavanja o realizaciji usvojenih strategija i planova Republike Srpske i republičkih organa uprave)

Tabela 5. Izvještavanje o provođenju strateških dokumenata u prioritetnim oblastima za period 2018-2022. godina

Red. br.	Institucije	Izvještavanje o provođenju strateških dokumenata u kontinuitetu	
		DA	NE
1	MF	x	
2	MPP	x	
3	Gender centar RS		x
4	MRBIZ	x	
5	MNRVOID		x
6	MPŠV		x
7	UBL	x	
8	UIS	x	
UKUPNO:		5	3
%		63	37

Izvor podataka: Intervjui i dokumentacija institucija obuhvaćenih revizijom; Ilustracija: GSRJS RS;

Institucije koje nisu u kontinuitetu izrađivale izvještaje o provođenju strateških dokumenata su uglavnom u okviru godišnjih izvještaja o radu integrisali i dio o provođenju strateških dokumenata. U obuhvaćenim prioritetnim oblastima nadležne institucije su izrađivale i pojedinačne izvještaje i informacije o provođenju mjera i aktivnosti za ravnopravnost polova. Često se u okviru provođenja određenih projekata angažovanjem eksternih konsultanata izvještavalo o realizaciji planiranih mjera i aktivnosti za ravnopravnost polova. Izvještaji koje su izrađivali konsultanti uglavnom nisu razmatrani i usvajani od strane Vlade RS, već su ih institucije koristile za interne potrebe u cilju pravdanja utrošenih sredstava u okviru određenog projekta i za druge namjene.

3.3.2. Sadržaj i struktura izvještaja o realizovanim mjerama i aktivnostima za ravnopravnost polova

Uredbom o sprovedbenim dokumentima u Republici Srpskoj⁸⁹ propisano je da se izvještavanjem osigurava uvid u provođenje planiranih ključnih strateških projekata, mjera i aktivnosti, te analizu i ocjenu učinka u pogledu dostizanja misije republičkog organa uprave. Takođe je definisana struktura godišnjih izvještaja o provođenju strateških dokumenata i izvještaja o radu republičkih organa uprave.

Propisano je da se godišnjim izvještajima o provođenju strateških dokumenata izvještava o napretku u ostvarivanju strateških ciljeva i prioriteta utvrđenih strateškim dokumentom, u skladu sa postavljenim indikatorima.⁹⁰ U posmatranom periodu u obuhvaćenim prioritetnim oblastima se uglavnom nije izvještavalo o napretku u ostvarivanju strateških ciljeva, mjera i aktivnosti za ravnopravnost polova utvrđenih strateškim i drugim planskim dokumentima. Određene mjere i aktivnosti se provode i više od deset godina, za šta su izdvojena značajna finansijska i druga sredstva. Izvještaji ne sadrže informacije o uzrocima nerealizovanih mjera i aktivnosti za ravnopravnost polova i njihove nedovoljne uspješnosti, ni informacije o preispitivanju postojećih, eventualnim korekcijama i/ili kreiranju novih mjera i aktivnosti za ravnopravnost polova.

Prema Uredbi o sprovedbenim dokumentima u Republici Srpskoj propisano je da se godišnji izvještaji o radu republičkih organa uprave pripremaju na osnovu kontinuiranog

⁸⁹ Član 18.

⁹⁰ Član 17.

prikupljanja, obrade i analize podataka koji se odnose na praćenje provođenja mjera sa indikatorima iz godišnjeg plana rada i ključnih strateških projekata, mjera i aktivnosti prema očekivanim i ostvarenim rezultatima.⁹¹

U posmatranom periodu izvještaji o realizaciji strateških dokumenata, izvještaji o radu republičkih organa uprave i drugi izvještaji u kojima se izvještavalo o provođenju mjera i aktivnosti za ravnopravnost polova u obuhvaćenim prioritetnim oblastima u nedovoljnoj mjeri sadrže podatke razvrstane po polu. Iako većina institucija ima interne evidencije razvrstane po polu i po različitim parametrima, o istima se ne izvještava i nisu korišteni u cilju analize o obezbijeđenosti i unaprjeđenju ravnopravnosti polova u prioritetnim oblastima.

Uredbom o sprovedbenim dokumentima u Republici Srpskoj propisano je da godišnji izvještaji o radu sadrže pregled realizacije po mjerama i aktivnostima, procentualni prikaz realizovanog u odnosu na planirano i procentualni prikaz utrošenih sredstava za realizaciju mjera i aktivnosti u odnosu na planirana sredstva.⁹² Postojeći izvještaji ne sadrže uvijek jasne, uporedive pokazatelje o planiranim i realizovanim mjerama i aktivnostima za ravnopravnost polova, stepenu njihove realizacije, angažovanim resursima, kao ni informacije o vremenskom periodu u kom su realizovane. U posmatranom periodu uporedni pokazatelji o planiranim i realizovanim mjerama i aktivnostima za ravnopravnost polova i stepenu njihove realizacije su prezentovani u izvještajima 1/3 nadležnih institucija u obuhvaćenim prioritetnim oblastima. U 2/3 nadležnih institucija izvještaji djelimično i opisno daju informacije o realizovanim mjerama i aktivnostima za ravnopravnost polova, što je prikazano u sljedećoj tabeli. U većini izvještaja su izostale jasne informacije o rezultatima, efektima i ocjeni učinka provedenih mjera i aktivnosti na obezbijeđenju i unaprjeđenju ravnopravnosti polova.

Tabela 6. Sadržaj izvještaja o provođenju mjera i aktivnosti za ravnopravnost polova u prioritetnim oblastima za period 2018-2022. godina

Red. br.	Institucije	Izvještaji sa uporednim pokazateljima o planiranim i realizovanim mjerama i aktivnostima i stepenom realizacije		
		DA	DJELIMIČNO	NE (opisno)
1	MF	x		
2	MPP		x	
3	Gender centar RS			x
4	MRBIZ		x	
5	JU "Zavod za zapošljavanje Republike Srpske"		x	
6	MNRVOID			x
7	MPŠV		x	
8	Agencija za agrarna plaćanja		x	
9	UBL	x		
10	UIS	x		
UKUPNO:		3	5	2
%		30	50	20

Izvor podataka: Dokumentacija institucija obuhvaćenih revizijom; Ilustracija: GSRJS RS;

⁹¹ Član 18.

⁹² Član 11.

4. ZAKLJUČCI

Glavna služba za reviziju javnog sektora Republike Srpske je provela reviziju učinka "Mjere i aktivnosti za ravnopravnost polova institucija Republike Srpske" sa ciljem da se ispita efikasnost i efektivnost mjera i aktivnosti koje se preduzimaju na obezbjeđenju i unaprjeđenju ravnopravnosti polova u političkom, javnom i ekonomskom životu Republike Srpske.

Na osnovu nalaza revizije učinka, prezentovanih u prethodnim poglavljima, utvrđeni su zaključci.

Osnovni zaključak ove revizije je da planirane i provedene mjere i aktivnosti za ravnopravnost polova nisu u potpunosti u funkciji obezbjeđenja i dugoročno održive ravnopravnosti polova. Postoji potreba za redefinisanjem i sistematizovanjem mjera i aktivnosti kako bi se obezbijedila dugoročno održiva ravnopravnost polova u Republici Srpskoj i implementacija Cilja 5. "Postizanje ravnopravnosti polova i osnaživanje svih žena i djevojčica".

U skladu sa osnovnim zaključkom utvrđeni su i pojedinačni zaključci:

4.1. Sistemske pretpostavke za obezbjeđenje ravnopravne zastupljenosti žena i muškaraca u političkom, javnom i ekonomskom životu su dijelom obezbjeđene.

Ispitivanja revizije su pokazala da jedinstveni strateški i pravni okvir za ravnopravnost polova u Republici Srpskoj nije obezbjeđen, ali da su nadležne institucije u oko 2/3 strateških dokumenata integrisale ili djelimično integrisale principe i standarde za ravnopravnost polova. U nedostatku jedinstvenog strateškog dokumenta rodno osjetljivi ciljevi, mjere i aktivnosti za ravnopravnost polova u prioritetnim oblastima su planirani u različitim strateškim i razvojnim dokumentima nadležnih institucija. U većini srednjoročnih planskih dokumenata institucija obuhvaćenih revizijom nisu integrisani principi i standardi za ravnopravnost polova.

Strateška dokumenta, zakoni i druga akta se nisu dostavljala redovno na mišljenje Gender centru Republike Srpske o usaglašenosti sa Zakonom o ravnopravnosti polova Bosne i Hercegovine i ratifikovanim međunarodnim dokumentima za ravnopravnost polova. U posmatranom periodu predlagači su oko 25% strateških dokumenata, zakona i drugih akata, koji su razmatrani na sjednicama Vlade Republike Srpske, dostavili Gender centru Republike Srpske na mišljenje. Strateška dokumenta, zakoni i druga akta koja su dostavljena Gender centru Republike Srpske na mišljenje, su većinom usaglašena. Rodno odgovorno budžetiranje u Republici Srpskoj je u fazi implementacije.

4.2. Postojeće evidencije, baze i registri podataka, rodne analize i rodne procjene uticaja ne obezbjeđuju najbolju osnovu za kreiranje rodno osjetljivih ciljeva, programa, mjera i aktivnosti za ravnopravnost polova i indikatora za praćenje i ocjenu rezultata.

Nalazi revizije pokazuju da ne postoji adekvatna statistika razvrstana po polu za praćenje stanja ravnopravnosti polova u društvu. Postojeće evidencije, baze i registri podataka ne sadrže potpune i pouzdane podatke razvrstane po polu i kvalitetne informacije za donosiocje odluka, što je bitan kriterijum ostvarivanja ravnopravnosti polova. Institucije koje imaju razvrstane podatke po polu, iste ne ažuriraju kontinuirano i postoji potreba da se poboljša prikupljanje i ažuriranje podataka razvrstano po polu.

Postojeća statistika razvrstana po polu, rodne analize i rodne procjene uticaja ne obezbjeđuju adekvatne podatke i kvalitetne informacije za kreiranje strateških i drugih planskih dokumenata. Nepostojanje adekvatnih i ažurnih statističkih podataka razvrstanih po polu, rodni analiza i rodni procjena uticaja ima značajan uticaj na kreiranje rodno

osjetljivih ciljeva, mjera i aktivnosti za ravnopravnost polova, indikatora za praćenje i ocjenu rezultata na svim nivoima društvenog djelovanja.

4.3. Rezultati provedenih mjera i aktivnosti za ravnopravnost polova pokazuju blago povećanje učešća žena u političkom, javnom i ekonomskom životu Republike Srpske.

Nalazi revizije su pokazali da se određene mjere i aktivnosti za ravnopravnost polova u obuhvaćenim prioritetnim oblastima provode u kontinuitetu, duži niz godina, iako postoji potreba za redefinisanjem i sistematizovanjem istih u cilju obezbjeđenja dugoročno održive ravnopravnosti polova u Republici Srpskoj.

Planirane mjere i aktivnosti za ravnopravnost polova u prioritetnim oblastima nisu u potpunosti provedene od strane nadležnih institucija. U posmatranom periodu polovina mjera i aktivnosti za ravnopravnost polova su djelimično provedene i u toku su provođenja. U potpunosti je realizovano 45% mjera i aktivnosti za ravnopravnost polova, a 5% nije realizovano. Kao razlozi za njihovu nerealizaciju se navode nedostatak potrebnih resursa i potreba za kvalitetnijom razmjenom podataka i informacija između nadležnih institucija.

U posmatranom periodu postoji blago poboljšanje u obezbjeđenju jednakih mogućnosti žena i muškaraca u političkom, javnom i ekonomskom životu, što može da ima uticaj na kreiranje i implementaciju rodno osjetljivih ciljeva, mjera i aktivnosti za ravnopravnost polova i implementaciju Cilja 5. održivog razvoja.

4.4. Praćenje, analiza i izvještavanje o rezultatima i efektima realizovanih mjera i aktivnosti za ravnopravnost polova u potpunosti ne omogućavaju ocjenu obezbjeđenja i unaprjeđenja ravnopravnosti polova.

Proces praćenja i analize u prioritetnim oblastima u kojima je proveden značajan broj mjera i aktivnosti za ravnopravnost polova nije dovoljno razvijen. Ocjena uspješnosti realizacije mjera i aktivnosti za ravnopravnost polova je važna imajući u vidu da ukupan broj mjera i aktivnosti i iznos odobrenih sredstava rastu iz godine u godinu.

Nepostojanje adekvatnih evidencija, baza i registara podataka sa statistički razvrstanim podacima po polu predstavlja ograničenje za praćenje i analizu rezultata i efekata koji se postižu mjerama i aktivnostima za ravnopravnost polova, ali i za praćenje implementacije Cilja 5. održivog razvoja.

Nadležne institucije u prioritetnim oblastima uglavnom nisu uspostavile indikatore sa jasnim početnim i ciljnim vrijednostima za praćenje rezultata mjera i aktivnosti za ravnopravnost polova, a u svrhu ocjene realizovanosti rodno osjetljivih ciljeva u strateškim dokumentima. Indikatori za praćenje rezultata mjera i aktivnosti za ravnopravnost polova najčešće su definisani opisno, bez navođenja polazne i ciljne vrijednosti.

Nalazi revizije su pokazali da izvještavanje u prioritetnim oblastima nije bilo blagovremeno i kontinuirano, sa uporednim pokazateljima i stepenom realizacije mjera i aktivnosti za ravnopravnost polova. Postojeći način izvještavanja ne osigurava u potpunosti uvid u provođenje strateških projekata, mjera i aktivnosti, te analizu i ocjenu učinka u pogledu dostizanja realizacije ciljeva nadležnih institucija. Izvještaji uglavnom nisu sadržavali podatke i pokazatelje o uspješnosti provedenih mjera i aktivnosti za ravnopravnost polova i njihovom uticaju na obezbjeđenje dugoročno održive ravnopravnosti polova.

5. PREPORUKE

U ovom dijelu izvještaja, a na osnovu prezentovanih nalaza i iznesenih zaključaka zasnovanih na relevantnim, pouzdanim i dovoljnim revizijskim dokazima, kreirane su preporuke revizije.

Preporuke se upućuju Vladi Republike Srpske, Gender centru Republike Srpske, ministarstvima, republičkim upravama, republičkim upravnim organizacijama i javnim ustanovama u Republici Srpskoj.

Provođenjem ovih preporuka moguće je unaprijediti strateški, pravni i institucionalni okvir, kao i proces planiranja, provođenja, praćenja, analize i izvještavanja o postignutim rezultatima i efektima mjera i aktivnosti za ravnopravnost polova radi postizanja rodno osjetljivih ciljeva, dugoročno održive ravnopravnosti polova u Republici Srpskoj i implementacije Cilja 5. "Postizanje ravnopravnosti polova i osnaživanje svih žena i djevojčica".

Preporuke za Vladu Republike Srpske, Gender centar Republike Srpske i ministarstva

Preporuke se upućuju Vladi Republike Srpske kao predlagaču zakonskih akata i donosiocu strategija i podzakonskih akata, Gender centru Republike Srpske kao instituciji za podršku uvođenju jednakosti i ravnopravnosti polova u sve oblasti života i rada u Republici Srpskoj i ministarstvima u Vladi Republike Srpske koja pripremaju i predlažu strateška i druga planska dokumenta, zakonska akta, te donose određena podzakonska akta, planiraju i provode mjere i aktivnosti za ravnopravnost polova.

5.1. Potrebno je da Gender centar Republike Srpske predloži Vladi Republike Srpske strateška opredjeljenja, ciljeve i prioritete u formi strateškog dokumenta i zakonski akt za ravnopravnost polova, čija primjena će biti u funkciji obezbjeđenja i dugoročno održive ravnopravnosti polova u Republici Srpskoj.

Gender centar Republike Srpske, treba da, u koordinaciji sa drugim nadležnim institucijama predloži Vladi Republike Srpske strateški dokument sa jasnim opredjeljenjima, ciljevima i prioritetima za ravnopravnost polova ili da ista integriše u Strategiju održivog razvoja Republike Srpske 2024-2030. godina, koja je u fazi izrade.

Nakon donošenja strateškog dokumenta potrebno je da Gender centar Republike Srpske koordinira izradu operativnih planova nadležnih institucija u prioritetnim oblastima sa mjerama i aktivnostima za ravnopravnost polova, nosiocima mjera i aktivnosti, rokovima, potrebnim resursima, rezultatima i indikatorima za praćenje rezultata sa jasnim polaznim i ciljnim vrijednostima koji će biti u funkciji realizacije strateških ciljeva i ocjene uticaja na ravnopravnost polova u Republici Srpskoj.

Potrebno je da Gender centar Republike Srpske analizira uticaj aktuelnog zakonodavstva na ostvarivanje ravnopravnosti polova u cilju uspješnijeg provođenja mjera i aktivnosti za ravnopravnost polova i predloži izmjene i dopune postojećih zakona ili pripremi poseban zakonski akt za ravnopravnost polova u cilju obezbjeđenja i dugoročno održive ravnopravnosti polova u Republici Srpskoj.

5.2. Potrebno je u potpunosti integrisati principe i standarde za ravnopravnost polova u zakonska akta, strateška i druga dokumenta.

Ministarstva u Vladi Republike Srpske treba da prilikom izrade zakonskih akata i strateških dokumenata integrišu principe i standarde za ravnopravnost polova u cilju obezbjeđenja sistemskih pretpostavki za postizanje ravnopravnosti polova u Republici Srpskoj. Potrebno

je intenzivirati aktivnosti na uvođenju rodno odgovornog budžetiranja koje je važan segment uvođenja principa ravnopravnosti polova u budžetski sistem.

Kako bi se obezbijedila integrisanost principa i standarda za ravnopravnost polova u zakonske akte i strateška dokumenta predlagači na svim nivoima treba da, pribave mišljenje i Gender centra Republike Srpske, koje se odnosi na usaglašenost sa važećim zakonskim okvirom i ratifikovanim međunarodnim dokumentima za ravnopravnost polova.

Preporuke za institucije Republike Srpske obuhvaćene revizijom (Gender centar Republike Srpske, ministarstva, republičke uprave, republičke upravne organizacije i javne ustanove)

Gender centar Republike Srpske, ministarstva, republičke uprave, republičke upravne organizacije i javne ustanove, u cilju obezbjeđenja, unaprjeđenja i dugoročno održive ravnopravnosti polova u Republici Srpskoj i implementacije Cilja 5. "Postizanje ravnopravnosti polova i osnaživanje svih žena i djevojčica", potrebno je da:

5.3. U skladu sa svojim nadležnostima institucije integrišu principe i standarde za ravnopravnost polova u srednjoročna planska dokumenta, budžete ili finansijske planove.

Ravnopravno učešće žena i muškaraca treba da bude zastupljeno u aktivnostima izrade srednjoročnih planskih dokumenata, te integrisani principi i standardi za ravnopravnost polova u srednjoročnim planskim dokumentima.

Prilikom izrade budžetskih zahtjeva ili finansijskih planova, u zavisnosti od nadležnosti institucije, uvažavati i integrisati gender komponentu za programe/projekte za koje se utvrdi da mogu imati različite uticaje na ravnopravnost polova i položaj žena i muškaraca u određenoj oblasti.

Institucije u svim oblastima i na svim nivoima treba da, na osnovu rezultata analize stanja i rodne procjene uticaja, donesu program mjera i aktivnosti radi postizanja ravnopravnosti polova i eventualnog otklanjanja neravnopravnosti polova u određenoj oblasti, a uvažavajući donesene strateške dokumente na nivou Republike Srpske.

5.4. Uspostave jedinstven i funkcionalan sistem za prikupljanje i evidentiranje podataka razvrstanih po polu, te izradu rodni analiza i rodni procjena uticaja.

Podaci i informacije, koji se prikupljaju, evidentiraju i obrađuju u republičkim organima uprave treba da budu prikazani po polu, te da budu sastavni dio statističke evidencije. Evidentiranje podataka razvrstano po polu neophodno je radi planiranja, izvještavanja i ocjene stanja u pogledu ostvarivanja ravnopravnosti polova u Republici Srpskoj.

Rodne analize treba da obuhvate postupak prikupljanja i analize podataka razvrstanih po polu u određenoj oblasti, radi boljeg razumijevanja poteškoća i rizika u ostvarivanju ravnopravnosti polova u praksi i da posluže kreiranju i donošenju strateških i drugih razvojnih i planskih dokumenata.

Rodne procjene uticaja treba da obuhvate ispitivanje zakona, strateških i drugih razvojnih i planskih dokumenata, mjera i aktivnosti za ravnopravnost polova kako bi se vidjelo na koji način će oni uticati na ravnopravnost polova u određenoj oblasti.

5.5. Mjere i aktivnosti za ravnopravnost polova planirati i realizovati na način da budu u funkciji obezbjeđenja i unaprjeđenja ravnopravnosti polova u Republici Srpskoj.

Nadležne institucije Republike Srpske u planiranju rodno osjetljivih ciljeva, programa, mjera i aktivnosti za ravnopravnost polova treba da primjene sistemski i multisektorski pristup, te potreban nivo koordinacije i razmjene podataka i informacija. Mjere i aktivnosti za ravnopravnost polova planirane u strateškim i drugim planskim dokumentima treba da budu

međusobno usaglašene i komplementarne sa drugim mjerama i aktivnostima u određenoj oblasti.

Strateški i drugi razvojni i planski dokumenti, koji definišu rodno osjetljive ciljeve, programe, mjere i aktivnosti za ravnopravnost polova, treba da sadrže nosioce mjera i aktivnosti, rokove, potrebne resurse, jasne rezultate i indikatore za praćenje rezultata sa polaznim i ciljnim vrijednostima u svrhu ocjene uspješnosti mjera i aktivnosti za ravnopravnost polova.

Navedeni način planiranja treba da omogući efikasnije provođenje mjera i aktivnosti za ravnopravnost polova, te njihov uticaj na obezbjeđenje i unaprjeđenje ravnopravnosti polova u Republici Srpskoj.

5.6. Unaprijede postupak praćenja i analize stanja ravnopravnosti polova i izvještavanja o postignutim rezultatima na obezbjeđenju i unaprjeđenju ravnopravnosti polova u Republici Srpskoj.

U cilju kvalitetnog izvještavanja o rezultatima po indikatorima za praćenje rezultata mjera i aktivnosti za ravnopravnost polova i ocjenu njihove uspješnosti potrebno je unaprijediti prikupljanje, obradu i analizu blagovremenih, pouzdanih i uporedivih podataka iskazanih po polu.

Republički organi uprave treba da blagovremeno i kontinuirano, u skladu sa okvirom za izvještavanje, izvještavaju Vladu Republike Srpske, odnosno nadležnu instituciju o provođenju mjera i aktivnosti za ravnopravnost polova sa uporedivim pokazateljima, stepenom realizacije i njihovom uticaju na obezbjeđenje i unaprjeđenje ravnopravnosti polova u Republici Srpskoj.

Izvještavanje treba da osigura uvid u provođenje projekata, programa, mjera i aktivnosti, te analizu i ocjenu učinka u pogledu dostizanja ciljeva nadležnih institucija. Institucije javnog sektora treba da izvještavaju o provođenju mjera i aktivnosti za ravnopravnost polova, angažovanim resursima, postignutim rezultatima, poteškoćama i rizicima u provođenju mjera i aktivnostima, te prijedlozima za redefinisane i unaprjeđenje mjera i aktivnosti za ravnopravnost polova u cilju unaprjeđenja i dugoročno održive ravnopravnosti polova u Republici Srpskoj.

Vođa revizorskog tima

Daliborka Milijević, s.r.

6. PRILOZI UZ IZVJEŠTAJ

Prilog broj 1: Lista referenci – popis akata

1. Ustav Republike Srpske ("Službeni glasnik Republike Srpske", broj 21/92 – prečišćeni tekst, 28/94, 8/96, 13/96, 15/96, 16/96, 21/96, 21/02, 26/02, 30/02, 31/02, 69/02, 31/03, 98/03, 115/05, 117/05, 48/11)
2. Zakon o ravnopravnosti polova u Bosni i Hercegovini ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine", broj 32/10 - prečišćen tekst)
3. Zakon o zabrani diskriminacije ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine", broj 59/09 - neslužbeni prečišćeni tekst, 66/16)
4. Izborni zakon Bosne i Hercegovine (Tehnički prečišćeni tekst koji sadrži osnovni tekst Izbornog zakona Bosne i Hercegovine "Službeni glasnik Bosne i Hercegovine", broj 23/01, sa svim izmjenama)
5. Zakon o radu ("Službeni glasnik Republike Srpske", broj 1/16, 66/18)
6. Zakon o zaštiti od uznemiravanja na radu ("Službeni glasnik Republike Srpske", broj 90/21)
7. Zakon o Vladi Republike Srpske ("Službeni glasnik Republike Srpske", broj 118/08)
8. Zakon o republičkoj upravi ("Službeni glasnik Republike Srpske", broj 115/18, 11/21, 15/22, 56/22, 132/22)
9. Zakon o sistemu javnih službi ("Službeni glasnik Republike Srpske", broj 68/07)
10. Zakon o državnim službenicima ("Službeni glasnik Republike Srpske", broj 118/09, 37/12, 57/16, 117/11)
11. Zakon o predškolskom vaspitanju i obrazovanju ("Službeni glasnik Republike Srpske", broj 79/15, 63/20, 64/22)
12. Zakon o osnovnom vaspitanju i obrazovanju ("Službeni glasnik Republike Srpske", broj 81/22)
13. Zakon o srednjem obrazovanju i vaspitanju ("Službeni glasnik Republike Srpske", broj 41/18, 35/20, 92/20, 55/23)
14. Zakon o visokom obrazovanju ("Službeni glasnik Republike Srpske", broj 67/20)
15. Zakon o naučnoistraživačkoj djelatnosti i tehnološkom razvoju ("Službeni glasnik Republike Srpske", broj 6/12, 33/14, 66/18, 84/19)
16. Zakon o razvoju malih i srednjih preduzeća ("Službeni glasnik Republike Srpske", broj 50/13, 84/19)
17. Zakon o strateškom planiranju i upravljanju razvojem u Republici Srpskoj ("Službeni glasnik Republike Srpske", broj 63/21)
18. Uredba o strateškim dokumentima u Republici Srpskoj ("Službeni glasnik Republike Srpske", broj 94/21)
19. Uredba o sprovedbenim dokumentima u Republici Srpskoj ("Službeni glasnik Republike Srpske", broj 8/22)
20. Poslovnik o radu Vlade Republike Srpske ("Službeni glasnik Republike Srpske", broj 123/18)
21. Odluka o sprovođenju procesa procjene uticaja propisa u postupku izrade propisa u postupku izrade propisa ("Službeni glasnik Republike Srpske", broj 21/19)
22. Odluka o postupku planiranja, praćenja i izvještavanja o realizaciji usvojenih strategija i planova Vlade Republike Srpske i republičkih organa uprave ("Službeni glasnik Republike Srpske", broj 50/16, 108/18, 94/21)

23. Odluka o izradi Strategije održivog razvoja Republike Srpske za period 2024-2030. ("Službeni glasnik Republike Srpske", broj 13/23)
24. Odluka o izradi Strategije razvoja preduzetništva žena Republike Srpske 2024-2030. ("Službeni glasnik Republike Srpske", broj 70/23)
25. Odluka o osnivanju Gender centra Republike Srpske (Centra za jednakost i ravnopravnost polova Republike Srpske) ("Službeni glasnik Republike Srpske", broj 31/02, 63/05, 33/09)
26. Rješenje o imenovanju Koordinacionog odbora Republike Srpske za praćenje sprovođenja Gender akcionog plana Bosne i Hercegovine za period 2018-2022. godina ("Službeni glasnik Republike Srpske", broj 46/19)
27. Priručnik za usklađivanje zakona sa Zakonom o ravnopravnosti polova i sa međunarodnim standardima u oblasti ravnopravnosti polova, Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine, Agencija za ravnopravnost polova Bosne i Hercegovine, 2011. godina
28. Jedinstvena pravila za primanje i obrađivanje zahtjeva za ispitivanje povreda Zakona o ravnopravnosti spolova u Bosni i Hercegovini ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine", broj 72/12)
29. Gender akcioni plan Bosne i Hercegovine za period 2018-2022. ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine", broj 89/18)
30. Godišnji operativni plan za ravnopravnost polova u Republici Srpskoj za 2020. i 2021. godinu u okviru sprovođenja Gender akcionog plana Bosne i Hercegovine 2018-2022. godina
31. Izvještaj o realizaciji Godišnjeg operativnog plana za ravnopravnost polova u Republici Srpskoj za 2020. godinu u okviru sprovođenja Gender akcionog plana Bosne i Hercegovine 2018-2022. godina
32. Završni izvještaj o provođenju Gender akcionog plana Bosne i Hercegovine 2018-2022. godine
33. Strateška i planska dokumenta ministarstava Vlade Republike Srpske i drugih institucija Republike Srpske koji uvažavaju principe ravnopravnosti polova i izvještaji o njihovoj realizaciji
34. Programi i projekti sa mjerama i aktivnostima za ravnopravnost polova u prioritetnim oblastima obuhvaćenim revizijom
35. Upitnici popunjeni od strane ministarstava, republičkih uprava i republičkih upravnih organizacija
36. Pravilnici o uslovima i načinu ostvarivanja novčanih podsticaja za razvoj poljoprivrede i sela za 2018, 2019, 2020, 2021, 2022. i 2023. godinu
37. Pravilnici o uslovima i načinu ostvarivanja novčanih podsticaja za kapitalne investicije u poljoprivrednoj proizvodnji u 2018, 2019, 2020, 2021, 2022. i 2023. godini
38. Uredba o postupku dodjele sredstava za podsticaj razvoja malih i srednjih preduzeća ("Službeni glasnik Republike Srpske", broj 103/21)
39. Uredba o postupku dodjele sredstava za podsticaj razvoja malih i srednjih preduzeća ("Službeni glasnik Republike Srpske", broj 66/22)
40. Pravilnikom o uslovima, kriterijumima i načinu provođenja mjera aktivne politike zapošljavanja ("Službeni glasnik Republike Srpske", broj 33/17)
41. Odluke, uredbe, saglasnosti i druga akta Vlade Republike Srpske
42. Pravilnici, smjernice, uputstva i druga akta institucija Republike Srpske po prioritetnim oblastima obuhvaćenih revizijom

43. Izvještaji, analize i druga dokumenta u oblasti ravnopravnosti polova
44. Izvještaji revizije učinka zemalja iz okruženja koji se odnose na oblast ravnopravnost polova i implementaciju Cilja 5. održivog razvoja
45. Ratifikovani međunarodni dokumenti, multilateralni ugovori u oblasti ljudskih prava koji su bitni za ravnopravnost polova, a koji utvrđuju prava i slobode, zabranjuju diskriminaciju na osnovu pola i teže ravnopravnosti od strane BiH:

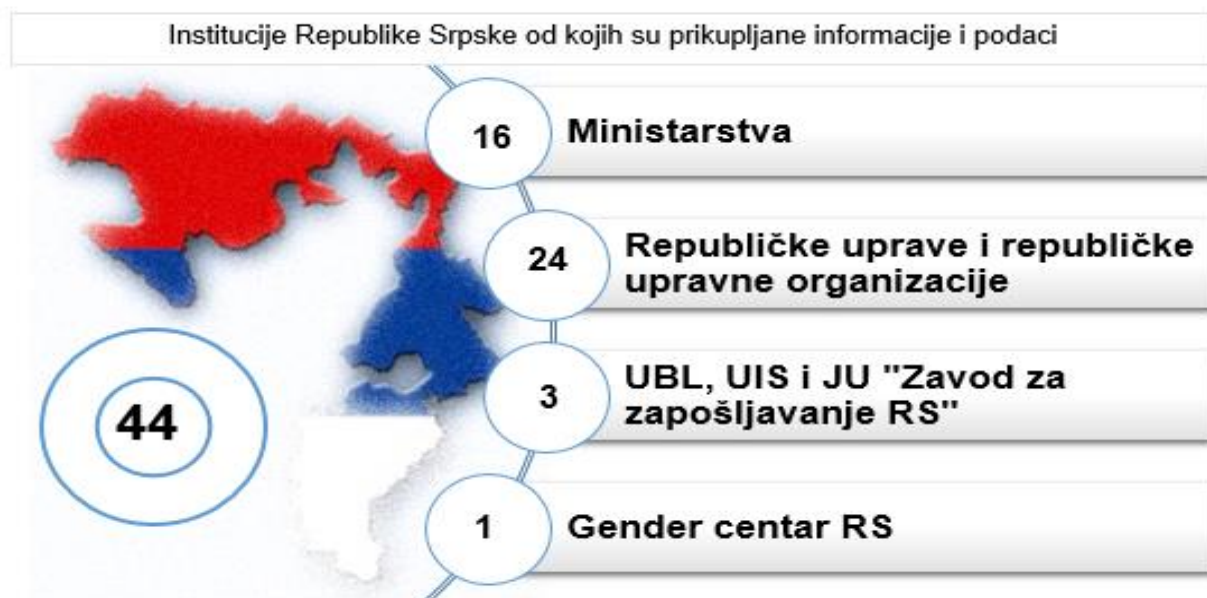
A) Ujedinjene nacije

1. ICERD - Međunarodna konvencija o uklanjanju svih oblika rasne diskriminacije
2. ICCPR - Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima (1966. godina)
3. ICESCR - Međunarodni pakt o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima
4. CEDAW - Konvencija o uklanjanju svih oblika diskriminacije žena 1981. godina, preuzeta sukcesijom
5. CAT - Konvencija protiv mučenja i drugih surovih, nehumanih ili ponižavajućih tretmana ili kažnjavanja, preuzeta sukcesijom
6. CRC - Konvencija o pravima djeteta, preuzeta sukcesijom
7. ICMW - Međunarodna konvencija o zaštiti prava svih radnika - migranata i članova njihovih porodica, ratifikovana 1996. godine
8. CRPD - Konvencija o pravima osoba sa invaliditetom, ratifikovana 2010. godine

B) Savjet Evrope

1. ECHR - Konvencija o zaštiti ljudskih prava i osnovnih Sloboda, ratifikovana 2002. godine
2. ESC(r) -Evropska socijalna povelja (revidirana), ratifikovana 2008. godine
3. FCNM- Evropska povelja o regionalnim ili manjinskim jezicima, ratifikovana 2011. godine
4. ECRML- Okvirna konvencija za zaštitu nacionalnih manjina, ratifikovana 1998. godine
5. IC - Konvencija Savjeta Evrope o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici, ratifikovana 2013. godine

Prilog broj 2: Institucije Republike Srpske od kojih su prikupljeni podaci i informacije i uži uzorak institucija u kojima su vršena detaljnija ispitivanja revizije

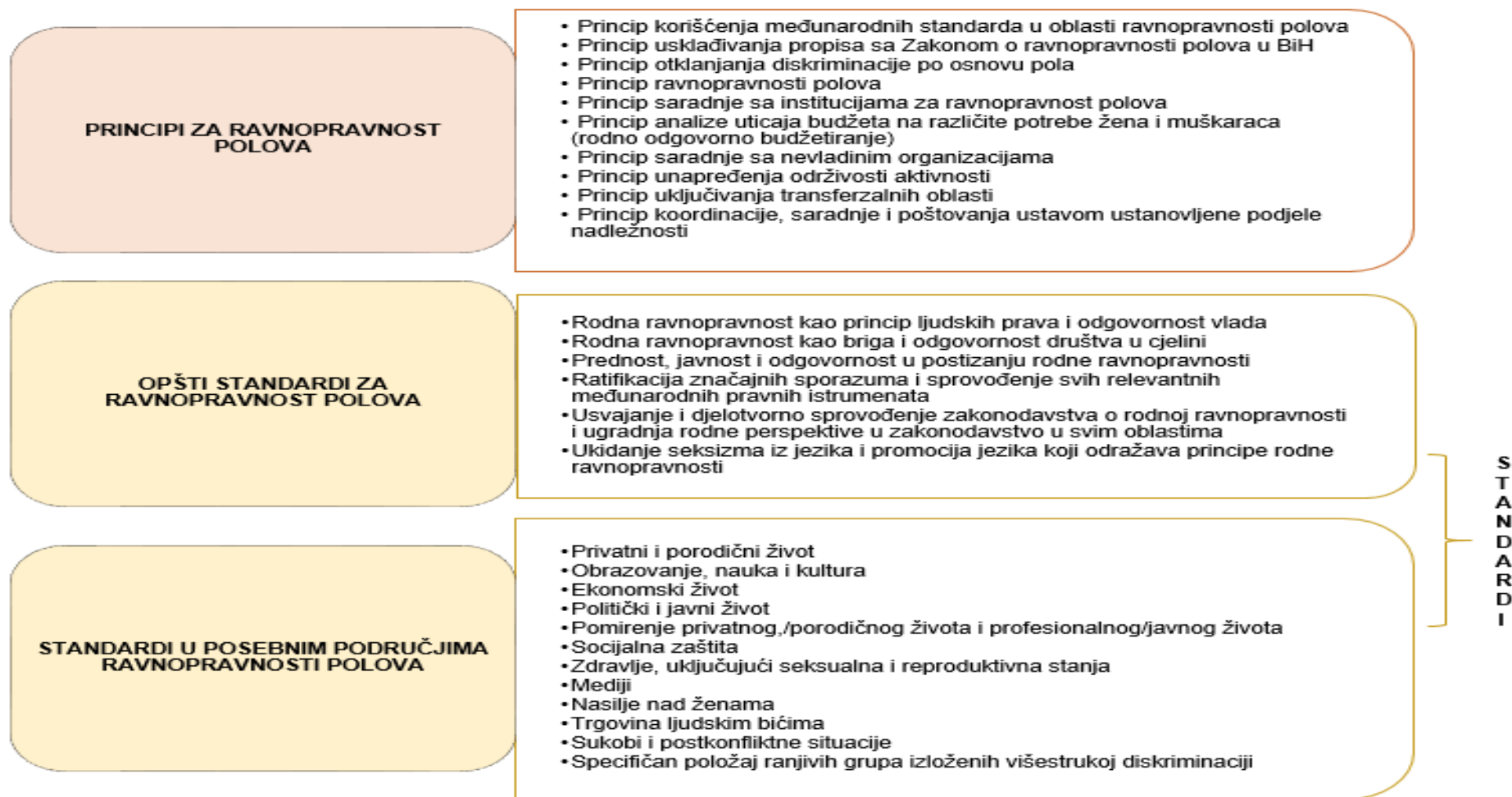

UŽI UZORAK–12 INSTITUCIJA:

1. Gender centar Republike Srpske
2. Ministarstvo finansija
3. Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede
4. Ministarstvo privrede i preduzetništva
5. Ministarstvo prosvjete i kulture
6. Ministarstvo za naučnotehnološki razvoj, visoko obrazovanje i informaciono društvo
7. Ministarstvo rada i boračko-invalidske zaštite
8. Agencija za državnu upravu
9. Agencija za agrarna plaćanja
10. Univerzitet u Banjoj Luci i Univerzitet u Istočnom Sarajevu
11. JU "Zavod za zapošljavanje Republike Srpske"

Prilikom odabira institucija u kojima su vršena detaljnija ispitivanja revizije, imali smo u vidu nadležnost institucija za uspostavljanje ravnopravnosti polova, kao i institucije koje su bile zadužene za implementaciju programa u okviru odabranih prioriternih oblasti definisanih Godišnjim operativnim planom za ravnopravnost polova Republike Srpske i strateškim dokumentima Vlade Republike Srpske i njenih institucija.

Prilog broj 3: Principi za definisanje mjera i aktivnosti institucija i standardi za ravnopravnost polova

Izvor podataka: GOP RS, Gender centar RS; Ilustracija: GSRJS RS;

Prilog broj 4: Pregled analiziranih strateških dokumenata aktuelnih u Republici Srpskoj u periodu 2018-2022. godina

Broj	Strategije - analizirane
1	Strategija razvoja preduzetništva žena 2019-2023. godina
2	Strategija razvoja malih i srednjih preduzeća Republike Srpske 2021-2027. godina
3	Strategija razvoja malih i srednjih preduzeća Republike Srpske 2016-2020. godina
4	Strategija razvoja poljoprivrede i ruralnih područja Republike Srpske 2021-2027. godina
5	Strateški plan razvoja poljoprivrede i ruralnih područja Republike Srpske 2016-2020. godina
6	Strategija unapređenja društvenog položaja lica sa invaliditetom u Republici Srpskoj 2017-2026. godina
7	Strategija suzbijanja nasilja u porodici Republike Srpske 2020-2024. godina
8	Strategija zaštite životne sredine Republike Srpske 2022-2032. godina
9	Strategija razvoja industrije Republike Srpske 2021-2027. godina
10	Strategija razvoja lokalne samouprave u Republici Srpskoj 2017– 2021. godina
11	Strategija razvoja lokalne samouprave u Republici Srpskoj 2023-2029. godina
11	Strategija razvoja predškolskog, osnovnog i srednjeg vaspitanja i obrazovanja Republike Srpske 2022-2030. godina
12	Strategija razvoja trgovine Republike Srpske 2022-2028. godina
13	Strategija razvoja turizma Republike Srpske 2011-2020. godina
14	Strategija razvoja turizma Republike Srpske 2021-2027. godina
15	Strategija za unaprjeđenje položaja starijih lica u Republici Srpskoj 2019-2028. godina
16	Strategija zapošljavanja Republike Srpske 2021-2027. godina
17	Strategije razvoja mentalnog zdravlja u Republici Srpskoj 2020-2030. godina
18	Strategija za unaprjeđenje seksualnog i reproduktivnog zdravlja u Republici Srpskoj 2019-2029. godina
19	Strategija za unaprjeđenje i razvoj volontiranja u Republici Srpskoj 2019-2023. godina
20	Omladinska politika Republike Srpske 2016-2020. godina
21	Omladinska politika Republike Srpske 2022-2026. godina
22	Strategija naučnog i tehnološkog razvoja Republike Srpske 2017-2021. godina
23	Strategija razvoja elektronske uprave Republike Srpske 2019–2022. godina

24	Strategija infrastrukture kvaliteta proizvoda i usluga u Republici Srpskoj 2019-2023. godina
25	Strategija obuke za službenike i izabrane zvaničnike u jedinicama lokalne samouprave u Republici Srpskoj 2016-2020. godina
26	Strategija transporta Republike Srpske 2016-2035. godina
27	Strategija razvoja javnih puteva u Republici Srpskoj 2016-2025. godina
28	Strategija razvoja obrazovanja Republike Srpske 2016-2021. godina
29	Strategija obrazovanja odraslih u Republici Srpskoj 2021-2031. godina
30	Strategija razvoja kulture Republike Srpske 2017-2022. godina
31	Strategija zapošljavanja Republike Srpske 2016-2020. godina
32	Strategija upravljanja javnim finansijama Republike Srpske 2021-2025. godina
33	Strategija privlačenja stranih investicija u Republici Srpskoj 2021-2027. godina
34	Strategija obuke zaposlenih u republičkim organima uprave Republike Srpske 2023-2029. godina
35	Strategija za unapređivanje i zaštitu prava pripadnika nacionalnih manjina u Republici Srpskoj 2020-2024. godina
36	Strategija razvoja energetike Republike Srpske do 2035. godine
37	Strategija upravljanja otpadom 2017-2026. godina
38	Strategija zaštite na radu u Republici Srpskoj 2021-2024. godina
39	Strategija nadzora nad opojnim drogama i suzbijanja zloupotrebe opojnih droga u Republici Srpskoj 2016-2021. godina
40	Strategija za borbu protiv korupcije Republike Srpske 2018-2022. godina
41	Strategija razvoja Univerziteta u Banja Luci 2017-2025. godina
42	Strategija razvoja Univerziteta u Istočnom Sarajevu 2015-2020. godina
43	Strategija razvoja Univerziteta u Istočnom Sarajevu 2021-2026. godina
44	Strategija zaštite zdravlja stanovništva od duvanskih i ostalih proizvoda za pušenje 2018-2023. godina

Izvor podataka: Dokumentacija institucija RS; Zvanične internet stranice institucija RS; Ilustracija: GSRJS RS;

Prilog broj 5: Ciljevi u Godišnjem operativnom planu za ravnopravnost polova u Republici Srpskoj

Tabela broj 1. Definisani programi i prioritetne oblasti u okviru ciljeva u Godišnjem operativnom planu za ravnopravnost polova u Republici Srpskoj za 2021. godinu

STRATEŠKI CILJ 1. Izrada, sprovođenje i praćenje mjera za unapređenje ravnopravnosti polova	STRATEŠKI CILJ 2. Izgradnja i jačanje sistema, mehanizama i instrumenata za postizanje ravnopravnosti polova	STRATEŠKI CILJ 3. Uspostavljanje i jačanje saradnje i partnerstva
PROGRAMI 1-12	PROGRAMI 1-6	PROGRAMI 1-2
Sprečavanje i suzbijanje diskriminacije po osnovu pola i svih oblika nasilja po osnovu pola	Koordinacija sprovođenja i nadzor nad sprovođenjem Operativnog plana Republike Srpske za sprovođenje GAP BiH	Regionalna i međunarodna saradnja
Javni život i donošenje odluka	Jačanje i saradnja institucionalnih mehanizama za ravnopravnost polova	Saradnja s organizacijama civilnog društva, socijalnim partnerima i akademskom zajednicom
Rad, zapošljavanje i pristup resursima	Praćenje i unapređenje primjene standarda za ravnopravnost polova	2 MJERE
Ruralni razvoj i žene na selu	Ugradnja standarda za ravnopravnost polova u budžet	
Obrazovanje i kultura	Praćenje stanja i položaja žena i muškaraca i napretka u primjeni standarda za ravnopravnost polova	
Nauka i tehnologija	Promocija ravnopravnosti polova	
Porodica, omladina i sport	10 MJERA	
Socijalna uključenost i socijalna i zdravstvena zaštita	<p><i>*Napomena: U ovoj tabeli prikazani ciljevi i programi su odraz ciljeva i programa iz GOP RS za 2020. godinu</i></p> <p><i>Izvor podataka: GOP RS za 2021. godinu, Gender centar RS; Ilustracija: GSRJS RS;</i></p>	
Rod i bezbjednost		
Ravnopravnost polova u oblasti privrede i preduzetništva		
Ravnopravnost polova u oblasti energetike i rudarstva		
Ravnopravnost polova u drugim resornim oblastima		
47 MJERA		

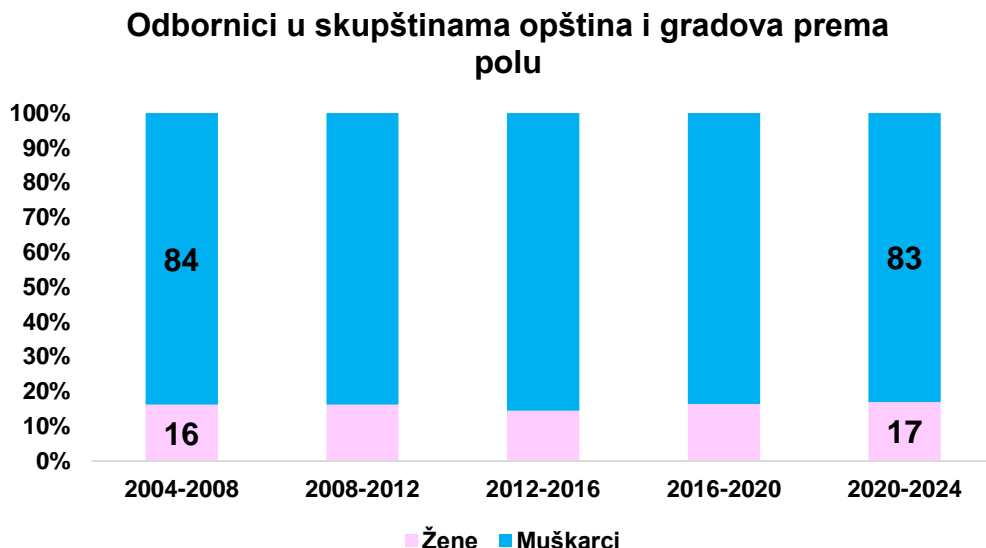
Prilog broj 6: Realizacija mjera i aktivnosti u prioritetnim oblastima u periodu 2018-2022. godina
Tabela 1. Stepen realizacije mjera i aktivnosti prikazano u zavisnosti od dokumenta i nadležne institucije

Institucija	Strateška i razvojna dokumenta iz prioritetnih oblasti	Ciljevi	Mjere i aktivnosti	Realizovano	Djelimično realizovano	U toku	Nije realizovana
MF	Strategija upravljanja javnim finansijama Republike Srpske 2021-2025. godina		1			1	
MPP	Strategija razvoja preduzetništva žena Republike Srpske 2019-2023. godina	3	27	14	7	1	5
	Strategija razvoja malih i srednjih preduzeća 2021-2027. godina	1	2			2	
	Strategija razvoja industrije Republike Srpske 2021-2027. godina	1	1	1			
	Strategija razvoja malih i srednjih preduzeća 2016-2020. godina	1	6	5	1		
MPŠV i Agencija za agrarna plaćanja	Strategija razvoja poljoprivrede i ruralnih područja Republike Srpske 2021-2027. godina	2	3	2	1		
	Program ekonomskog osnaživanja žena u ruralnim područjima 2021-2025. godina	1	1	1			
	Akcioni plan za unapređenje položaja žena na selu u Republici Srpskoj 2019-2020. godina	4	20	8	9	3	
	Akcioni plan za unapređenje položaja žena na selu u Republici Srpskoj 2022-2024. godina	3	7	4	2	1	
MRBIZ i JU "Zavod za zapošljavanje Republike Srpske"	Strategija zapošljavanja Republike Srpske 2021-2027. godina	3	3	1			2
	Strategija zapošljavanja Republike Srpske 2016-2020. godina	1	1	1			
MNRVOID	Strategija naučnog i tehnološkog razvoja Republike Srpske 2017-2021. godina	2	2	1		1	
UBL	Akcioni plan za rodnu ravnopravnost Univerziteta u Banjoj Luci 2022-2026. godina (realizacija u 2022. godini)	8	25	8	9	8	
UIS	Akcioni plan za rodnu ravnopravnost na Univerzitetu u Istočnom Sarajevu 2021-2024. godina (realizacija u 2022. godini)	16	25	8	3	14	
Gender centar RS i Koordinacioni odbor RS	Godišnji operativni plan za ravnopravnost polova u Republici Srpskoj za 2021. godinu	1	23	12	6	5	
UKUPNO		47	147	66	38	36	7
% realizacije				45	26	24	5

Izvor podataka: Dokumentacija i podaci institucija; Ilustracija: GSRJS RS;

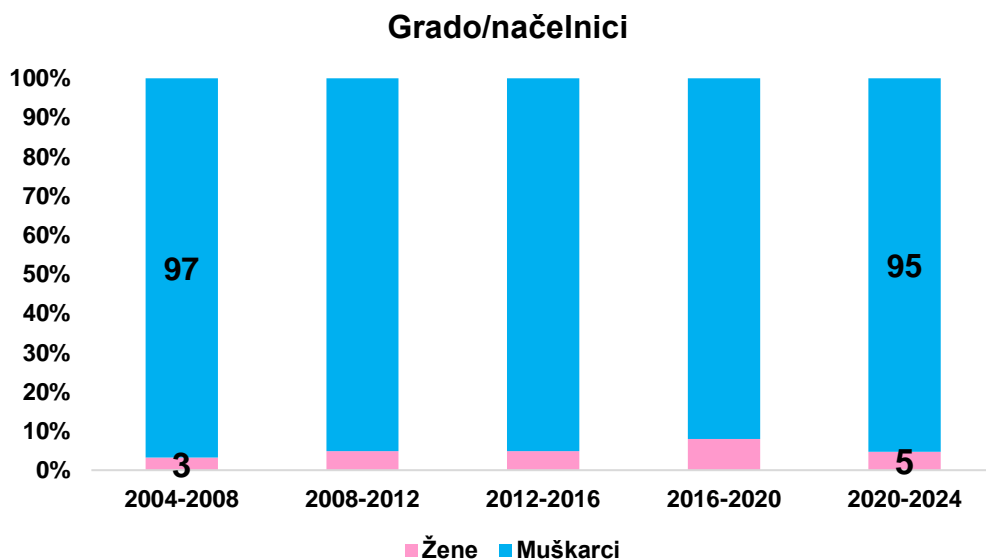
Prilog broj 7: Struktura prema polu odbornika u skupštinama i grado/načelnika u opštinama i gradovima

Grafikon 1. Struktura prema polu odbornika u skupštinama opština i gradova u periodu 2004-2020. godina

Izvor podataka: Zavod za statistiku RS; Centralna izborna komisija BiH; Ilustracija: GSRJS RS;

Grafikon 2. Struktura prema polu grado/načelnika u opštinama i gradovima u periodu 2004-2020. godina

Izvor podataka: Zavod za statistiku RS; Centralna izborna komisija BiH; Ilustracija: GSRJS RS;

Prilog broj 8: Podsticaji sa dodatnim bodovima za žene nosioce poljoprivrednih gazdinstava za ruralni razvoj i unaprjeđenje položaja žena na selu

PRAVILNIK o uslovima i načinu ostvarivanja novčanih podsticaja za razvoj poljoprivrede i sela							
Red.br.	Vrsta podsticaja	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.
1	Podrška za samozapošljavanje diplomiranih inženjera poljoprivrede i inženjera prehrambene tehnologije nosioca gazdinstva	DA	DA	DA 100 bodova	DA 100 bodova	DA 100 bodova	DA 100 bodova
2	Poslovne aktivnosti poljoprivredne zadruge i klastera i udruženja žena u ruralnom području	DA	DA	DA	DA	DA	
2a	Poslovne aktivnosti udruženja žena u ruralnim područjima						DA
26	Poslovne aktivnosti samozapošljavanja žena u ruralnim područjima						Posebni 6 kriterija za bodovanje
3	Podrška za vanredne potrebe i pomoći	DA	DA	DA 100 bodova	DA 100 bodova	DA 40 bodova	DA 40 bodova
PRAVILNIK o uslovima i načinu ostvarivanja novčanih podsticaja za kapitalne investicije u poljoprivrednoj proizvodnji							
1	Podsticaji za kapitalne investicije u poljoprivrednoj proizvodnji	DA dodatnih 5%	DA 10 bodova	DA 10 bodova	DA 10 bodova	DA 10 bodova	DA

Izvor podataka: Pravilnici MPŠV; Ilustracija: GSRJS RS;

Prilog broj 9: Broj lica u radnom odnosu nakon 12 mjeseci od obaveznog perioda zapošljavanja zaposlenih po Programu zapošljavanja i samozapošljavanja ciljnih kategorija u privredi

Tabela 1. Status lica zaposlenih po Programu zapošljavanja i samozapošljavanja ciljnih kategorija u privredi na dan 31.12.2022. godine, a zaposlenih po Programu u 2021. godini

Program zapošljavanja i samozapošljavanja ciljnih kategorija u privredi u 2021. godini	Komponenta programa	Planirano zapošljavanje lica po programu	Ukupno zaposleno lica po programu	U radnom odnosu 31.12.2022.	% - u radnom odnosu (3/2)	U radnom odnosu kod istog poslodavca	% - radi kod istog poslodavca (5/2)	Na evidenciji Zavoda 31.12.2022.	% - na evidenciji Zavoda (7/2)	Nepoznat status 31.12.2022	% - nepoznat status (9/2)
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Program zapošljavanja i samozapošljavanja ciljnih kategorija u privredi u 2021. godini	Zapošljavanje kod poslodavca	875	843	614	73%	496	59%	118	14%	105	12%
	Samozapošljavanje	200	200	106	53%	98	49%	82	41%	12	6%
	UKUPNO	1075	1043	720	69%	594	57%	200	19%	117	11%
UKUPNO po svim programima zapošljavanja u 2021. godini		4795	4628	2780	60%	2077	45%	1214	26%	564	12%

Izvor podataka: Informacija o ostvarenim efektima programa zapošljavanja u 2021.godini, JU "Zavod za zapošljavanje Republike Srpske"; Ilustracija: GSRJS RS;